

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMAN
FAALİYETLERİNE YÖNELİK
TUTUMLARININ BELİRLENMESİ**

Mehmet BAKAY

YÜKSEK LİSANS

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ
ZAMAN FAALİYETLERİNE YÖNELİK
TUTUMLARININ BELİRLENMESİ**

Mehmet BAKAY

YÜKSEK LİSANS

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı

**Kasım-2018
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Doç. Dr. Cengiz TAŞKIN danışmanlığında Mehmet BAKAY tarafından hazırlanan “Orta öğretim öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının belirlenmesi (Batman İli Örneği) 26/112018 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Dr. Öğr. Dr. Öğ. Üy. Ali Kemal TAŞKIN

Danışman

Doç. Dr. Cengiz TAŞKIN

Üye

Dr. Öğ. Üyesi Übeyde GÜLNAR

İmza

.....
.....
.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat KORKMAZ
SBE Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

Mehmet BAKAY

26.11.2018

ÖZET

YÜKSEK LİSANS ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMAN FAALİYETLERİNE YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Mehmet BAKAY

**Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Cengiz TAŞKIN

2018, 75 Sayfa

Jüri

**Doç. Dr. Cengiz TAŞKIN
Dr. Öğr. Üy. Ubeyde GÜLNAR
Dr. Öğr. Üy. Ali Kemal TAŞKIN**

Araştırmada, Batman ili merkezinde bulunan liselerin 9. Sınıfında kayıtlı bulunan öğrencilerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ve boş zamanlarını değerlendirmeye ilişkin tutumlarını ortaya koymak amacıyla nicel verilerin toplanması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya Batman il merkezindeki liselerin 9.Sınıflarında okuyan 216' si erkek ve 193 kız olmak üzere toplam 409 gönüllü öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alt boyutlardaki tutumlarının cinsiyetleri, annelerinin eğitim düzeyi, öğrencilerinin ailelerinin yaşadığı yer, bir işte çalışıp çalışmamaları açısından farklılık bulunmamaktadır. Spor lisesinde okuyan öğrenciler ile genel akademik ve imam hatip liselerinde okuyan öğrenciler arasında duyuşsal alt boyutta fark bulunmaktadır. Mesleki teknik liselerde okuyan öğrenciler ile diğer hiçbir grup arasında ise istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır. Aktif bir spor ile uğraşan öğrenciler ile uğraşmayanların tutumlarının bilişsel alt boyutta farklılık göstermemekte öte yandan duyuşsal ve davranışsal alt boyutlarda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Babaların eğitim durumunun öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları üzerinde duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarda önemli değil iken, davranışsal alt boyutta önemli olduğu görülmektedir. İlkokul mezunu babaların çocuklarının en yüksek aritmetik ortalamaya sahiptirler. Öğrencilerin günlük boş zaman sürelerinin onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarda farklılık göstermektedir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde Tek Yönlü Varyans Analizi, İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi, Tukey HSD Testi yönteminden yararlanılmıştır. Çalışma sonuçları incelendiğinde 9. Sınıf bireylerinin boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumlarının, alt boyut değişkenlerine göre farklılıklar gösterdiğini söylene bilinir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Boş Zaman, Tutum.

ABSTRACT

MS THESIS

DETERMINATION OF THE HIGHSCHOOL STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS LEISURE TIME ACTIVITIES

Mehmet BAKAY

**THE GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCE OF BATMAN
UNIVERSITY DEPARTMENT OF RECREATION MANAGEMENT**

Advisor: Doç. Dr. Cengiz TAŞKIN

2018,75 Pages

Jury

Doç. Dr. Cengiz TAŞKIN

Dr. Öğr. Üy. Ubeyde GÜLNAR

In this research qualitative and quantitative data are collected to understand the attitudes of students who are registered at 9th grade in Batman province towards leisure time activities and how they spend their free/leisure time. Total 409 students 216 of which were male and 193 female have participated voluntarily to the research. The results of the research have showed that there were no difference in students' attitudes towards leisure time activities in cognitive, affective and behavioral sub-dimensions in terms of their gender, educational level of mothers, the place their family lives and whether they work or not. There was statistically significant difference between students of general academic high schools and sports high schools in affective sub-dimension. There were no statistically significant difference between students of vocational high schools and students of all other types of high schools. While there were no statistically significant difference between students who have actively involved in sportive activities and not involved ones in cognitive sub-dimension, there were significant difference in affective and behavioral sub-dimensions. While the educational level of fathers have no importance in affective and cognitive sub-dimensions, it was important in behavioral sub-dimension. The Fathers of children who have primary school degree have the highest arithmetic mean. The students' leisure time lengths shows difference in terms of their attitudes towards leisure time activities in affective and cognitive sub-dimensions. In the analysis of the data One-Way Analysis of Variance, Students t Test and Tukey HSD Test were used. It can be concluded from the results of the research that the attitudes of 9th grade students towards leisure time activities show statistically significant difference in terms of sub-dimension variables.

Key words: Secondary Education, Leisure, Attitude.

ÖNSÖZ

Dünyamızın teknolojik anlamda hızla gelişmesi zaman kavramında çok büyük değişikliklere sebep olmuştur. Bu teknolojik gelişmeler neticesinde insanların yapmak zorunda oldukları iş yükü azalmış ve boş zamanları artmıştır. Artan boş zamana rağmen insanlar sağlıklı bir şekilde bu boş zamanlarını kullanamamışlardır, bunun sonucunda çeşitli sağlık problemlerinin ortaya çıkması insanlarda boş zamanları daha etkili kullanma nasıl sağlanabilir, Ne tür faaliyetler yapılırsa boş zaman faydalı bir şekilde kullanılmış olur bunun üzerine çalışmalar yürütmeye başlamışlardır. Boş zamanı etkili kullanmanın en etkili yolunun hem devlet politikası haline getirilerek vatandaşların bu konuda bilinçlendirilmesi ve daha küçük yaşlardan itibaren hem okullarda hem de ailelerin çocuklarını bu konuda eğitmesi gerekmektedir. Bu sayede boş zaman kullanma alışkanlığı bir kültür haline gelerek çok daha etkili ve faydalı bir şekilde kullanılabilir.

Orta öğretimde okuyan öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumları ve boş zamanı nasıl kullandıkları bir çok eğitimci ve araştırmacı tarafından merak edilmiştir. Bu çalışma ile orta öğretim 9.sınıf öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumlarının incelenmesi ve boş zamanlarını hangi faaliyetlere katılarak yaptıkları araştırılmıştır. Araştırmada ailenin eğitim durumu, gelir düzeyi, yaşadığı yer, boş zaman süresi, cinsiyet, okuduğu lise türü, aktif olarak yaptığı spor ve herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı gibi etmenlerin çocuğun boş zaman faaliyetlerini nasıl değerlendirdiği üzerinde etkisi araştırılmıştır.

Yapmış olduğum bu çalışmada ve yüksek lisans hayatımda bana yol gösteren ve yüksek lisans yaparken tüm desteğini yakından hissettiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Cengiz TAŞKIN hocama teşekkürlerimi sunarım. Tez sürecimde bana yardımcı olan değerli anketör arkadaşlarıma da çok teşekkür ederim.

İçindekiler

ÖZET	v
ABSTRAT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I	2
1. ZAMAN.....	2
1.1. Zaman Kavramı	2
1.2. Boş Zaman Kavramı	4
1.3. Boş Zaman Kavramının Gelişim Süreci.....	7
1.4. Boş Zaman Değerlendirme Eğilimini Etkileyen Faktörler	9
1.4.1 Sosyal Faktörler.....	10
1.4.2 Kültür Yapısı	10
1.4.3 Sınıfsal Farklılık	12
1.4.4. Aile ve Arkadaş Çevresi.....	13
1.4.5 Ekonomik Faktörler.....	14
1.4.6 Cinsiyet ve Yaş.....	16
BÖLÜM II.....	18
2. Boş Zaman Davranışı (Rekreasyon) Kavramı.....	18
2.1. Rekreatif Etkinliklere Duyulan İhtiyacın Nedenleri.....	20
2.2. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Destekleyen Unsurlar	23
2.3. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Etkileyen Faktörler	24
2.3.1. Toplumsal Faktörler	25
2.3.2. Ekonomik Faktörler.....	26
2.3.3. Demografik Faktörler	27
2.4. Rekreatif Etkinliklere Katılmanın Yararları	27
2.4.1. Fiziksel Yararları.....	28
2.4.2. Psikolojik Yararlar	29
2.4.3. Sosyal Yararlar	30
2.5. Rekreasyon Bölümlendirmesi	31
2.5.1. Hedeflerine Bakarak Rekreasyon Bölümlendirmesi	32
2.5.2. Farklı Şartlara Bakılarak Boş Zaman Değerlendirilmesi	33
2.5.3. Kişisel İstekleri Benimseyerek Yapılan Belli Durgunluk ve Eylemler Durumuna Bakılarak Boş Zaman Bölümlendirmesi	33
2.6. Rekreasyonun Özellikleri	34

2.7. Okul ve Rekreasyon	34
2.8. Rekreasyon Eğitimi	38
2.9. Gençlik ve Rekreasyon.....	39
MATERYAL METOD	41
Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Tekniği.....	41
Araştırma modeli.....	41
Evren Örneklem	42
Veri Toplama Araçları.....	42
Veri toplama araçlarının uygulanması	43
İstatiksel Analiz	43
BULGULAR	44
TARTIŞMA	51
ÖNERİLER.....	56
KAYNAKÇA	57
EKLER.....	63
Ek 1 Kişisel Bilgiler	64
Ek 2 Boş zaman Tutum Ölçeği.....	65
ÖZGEÇMİŞ.....	66

GİRİŞ

Boş zamanını etkili ve iyi bir şekilde geçiren insanların hayatta daha mutlu ve yaşama heveslerinin çok daha güçlenmiş olduğu iş hayatlarında daha başarılı, insani ilişkilerinde daha dengeli ve tutarlı oldukları hem bedensel yönden hem de ruhsal açıdan daha sağlıklı bireyler oldukları için boş zaman faaliyetlerini etkili kullanmanın ne kadar önem arz ettiğini göstermektedir. Boş zaman faaliyetlerinin diğer bir faydası da kişinin sosyalleşmesi, insanlarla kaynaşması ve topluma faydalı daha üretken bir birey olmasını sağlamasıdır.

Boş zamanlarını etkili ve doğru kullanan milletlerin sosyal ve ekonomik açıdan çok daha ilerde oldukları görülmektedir. Teknolojik ilerlemeler sayesinde iş hayatında insana duyulan gereksinim azalmış olup insanların boş zamanları artmıştır. Serbest vakit faaliyetlerinin tercih edilme sebeplerinin gösterilmesi maksadıyla, Pierce'nin (1980) farklı doyum ölçütleri meydana getirmiştir. Bunlardan birkaçını şöyle sıralayabiliriz, dost edinme, dinlene bilme, rahatlaya bilme, başarılı olma, güçlü olma, üstünlük, coşkulu olma, yenilikçi olma, entelektüel olma, hoş sohbetli olmak, zamanı değerlendirme, yapıcı olmak şeklinde sıralanmaktadır (Kılbaş, Ş., s.34). serbest zaman eğlendirme ve dinlendirme özelliğinin yanında toplumsal değişimi ve ilerlemeye destek olan eğitim fonksiyonu da önemli olmuştur. Özellikle sosyalleşme ve benlik gelişimini tamamlama bakımından gençliğin yetiştirilmesinde kurumsal bir özelliğe sahip olmaktadır. Boş zaman faaliyetlerine katılma kişiden kişiye ve toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Her kişi boş zamanını nasıl bir faaliyete katılarak gerçekleştirmek isteme özgürlüğüne sahiptir. Fakat insan oğlunun verdiği her kararda çeşitli çevresel faktörlerden etkilendiği bir gerçekliktir. Kişilerin serbest zamanlarını nasıl değerlendirdikleri noktasında hem yakın çevrelerinden hem de uzak çevresinin tesiri ile kararlarını verirler diyebiliriz. Günümüzde serbest zamanın değerlendirilmesi gereksinimi mevcut bir durumdur. Önemli olan sırf serbest zaman değerlendirmek için faaliyetlere katılmak değil serbest zaman faaliyetlerine katılırken amaca uygun en etkili ve verimli faaliyetlere katılmaktır. Bununla beraber her kişinin serbest zamanını faydalı ve etkili geçirdiği söylenemez.

Orta öğretim 9. Sınıf ta okuyan öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine katılımına yönelik tutumları araştırılmış çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

BÖLÜM I

ZAMAN

1.1 Zaman Kavramı

Zaman kavramı tanımının çok farklı şekillerde tanımlanmasının sebebi, zaman kavramının sübjektif ve soyut bir terim olmasından net olarak tanımının yapılması çok zor olduğundandır. Zaman kavramı ile ilgili birçok bilim adamı ilgilendikleri alan doğrultusunda değişik tanımlar yapmışlardır. Bir ekonomist için zaman: para kazanmaktaki en etkili yol iken, bir doktor için zaman hastasını iyileştirmek için verdiği savaştır. Tarih, felsefe ve diğer bilim alanları zamanı farklı yorumlamışlardır. Bu nedenle zamanın tanımı hakkında ortak bir görüş bulunamamıştır. Mackenzie'ye göre zaman “son derece değerli eşsiz bir kaynak ama para gibi toplanamaz, hammadde gibi depolanamaz, isteyerek ya da istemeyerek harcanmak zorundadır. Çünkü zaman tekrar ele geçmeyen bir soyut kavramdır” diye ifade etmiştir (Mackenzie, 1985).

Zaman; “bir fiilin, bir iş veya oluşun geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit; meydana gelen olayları sıralamaya yarayan başsız ve sonsuz mücerret, soyut kavramdır”(Karaküçük, 1997). Tezcan'a göre zaman; “İnsan yaşamının yerine göre uzun ya da kısa süreli, yinelenmesi olanaksız, başlangıcı ve sonu belli bir saatle ölçülebilen bir bölümüdür” (Tezcan, 1991). Diğer bir tanıma göre ise “zaman hayattır ve zamanı boşa geçirmek hayatı boşa geçirmek demektir”(Baltaş, 1987) ve zaman standart bir kavram olduğundan herkesin eşit oranda sahip olduğu tek kaynaktır (Gönen, 1988). Bu düşünce yapısı Türk Tasavvuf Felsefesinde de görülmektedir. Tasavvufun zirve şahsiyetlerinden İmam-ı Gazali'nin zaman tanımı: “Dün, bugün ve yarın” üzerine kuruludur. O'na göre dünya “üç günlüktür”, dün geçtiği, yarına erişmenin şüpheli olduğu; o halde yaşanan bu günün ganimet bilinip iyim değerlendirilmesi gerektiği (Gazali,...), şeklinde ifade edilmekte olup, hangi düşünce yapısına ve millete mensup olunursa olunsun; zamanın doğru algılanıp, iyi planlanıp, verimli değerlendirilmesi ortak kanaattir.

Sosyolojik bir tasarımda ise; “insan doğasının mutlak ve değişmez bir ögesidir” tanımlanırken, buna göre zaman sosyal bir kurumdur (Elias, 2000). Weber zaman kavramını, “Bireyin yaşamının, yerine göre uzun ya da kısa süreli yenilenmesi imkânsız, başlangıcı ve sonu belli, saatle ölçülebilen bir bölümü” olarak tanımlamıştır (Tezcan, 1997). Akşit ve Sanır'a göre “Olayların birbirini izlemesi, kimisinin daha önce

gerçekleşmiş olması yada gerçekleşiyor olması bazılarının da bazılarının da gelecekte gerçekleşecek olması fikrinden doğan bir kavramdır (Akşit, 1981).

Kişiden kişiye değişen zaman kavramı aynı şekilde gene kişiden kişiye farklı anlamlar taşır. Kimilerine göre zaman, hayattır (Canan,1994 Boşa geçirilmiş bir zamanı yerine koymak mümkün değildir. “Zamanı boşa geçirmek, hayatı boşa geçirmektir” (Baltaş, 1995). Drucker’e göre “en az bulunan”, Laiken’e göre “temel” bir kaynaktır. Geri döndürülmesi ve yerinin doldurulması olanaksızdır (Can, 1992). Mackenzie göre işe “son derece değerli, eşsiz bir kaynaktır” (Mackenzie, 1985). Zamanı iyi kullanmanın en etkili yolu kişinin kendi gerçekliğinin farkında olması gerekir. Kişi kendi gerçeğinin farkında olduğu zaman neler yapabileceğini sınırlarının nereye kadar olduğunu farkında da olur. Bu sayede kişi az zamanda çok fazla iş yapar

Araç zamanını doğru ve etkili kullanmış olur. Günümüzde zamanın planlaması kaçınılmaz olmuştur. Çünkü zaman kavramı o anda iyi ve etkili kullanılmadığı takdirde bir daha geriye alınamayan, çoğaltılamayan, toplanamayan ve hammadde gibi depolanamayan, sadece kullanılan ve kaybedilendir (Baltaş, 1987). Diğer taraftan zaman, mal elde etmek, ilim tahsil etmek ve sağlık elde etmek için bir hammadde niteliği taşımaktadır (Gudde, 1995).

Zamanı etkili ve doğru kulana bilen bir birey ; Nerde ne yapacağını bilen ve sahip olduğu zamanı en doğru şekilde kullana bilme yollarını bilen kişidir.

- Hayatında yaşadığı her olaydan gereken dersi alarak tecrübelerini zenginleştirir.
- Hatasını, eksiklerini, karakterinin hangi kötü yola sapmaya elverişli olduğunu çok iyi öğrenmiştir.
- Birçok şeyi unutmayacak şekilde ek hafıza sistemine sahip olduğundan, hafızasındaki bütün anlamsız nedenlerin yerini anlamlı sorular alır.
- Ulaşmak istediği hedeflere her gün zamanını nerelerde kullanması gerektiği hakkında yeterince kendini hazırlar, böylece daha verimli olur ve daha fazla mutlu olmak için boş zaman ilgilerine ve hobilerine zaman ayırabilir (Uzunoğlu,1992).

- Kişi kendi hayatını ve şahsiyetini yaşar.

Zamanın kullanılmasında esas sorunlardan birisi zamanı kontrol edememekten kaynaklanır. Zamanı etkili ve iyi kullanmanın en etkili yolu kişinin kendini tanımasından geçer. Hayatı ile ilgili planlı bir şekilde hareket eden kişi ne yapacağını

önceden planlamış hedef ve amaçlarını bu plan doğrultusunda belirlemiş sosyal yaşantısında ve iş hayatında neler yapabileceğini kavramış olmalıdır (Karaküçük, 2005). Zaman fırsatı kaçırıldığında kesinlikle telafisi olmaz ve yerini doldurmanız mümkün olmaz. Zaman iyi kullanıldığında çok faydalı kötü kullanıldığında ise çok kötü sonuçları olur (Hacıoğlu, Gökdeniz, Dinç, 2003). Zamanın etkili ve verimli kullanılmamasını engelleyen bir çok sebep vardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz ekonomik ,kişisel ve toplumsal sebepler Özellikle; hoşlanılanı, hoşlanılmayandan; kolay olanı zor olandan; acele yapılanı önemli olandan; bilineni, bilinmeyenden ve başkalarının istediğinin, kendi isteğinden önce yapılması gibi alışkanlıkların kazanılması, zamanın verimsiz kullanım sebepleri arasında sayılabilir (Karaküçük, 2005).

1.2 Boş Zaman Kavramı

Oxford İngilizce Sözlüğünde, tarihleri 14. yüzyıla kadar uzanan kaynaklardan derlenmiş, bazıları nadir kullanılan ve bazıları hiç kullanılmayan tam 16 farklı boş zaman tanımına yer verilmektedir. Bunların 8 tanesi ortak bir dille, “bireyin tamamıyla kendi tasarrufunda sahip olduğu zaman”, “bireyin kendi arzuladığı gibi harcayabildiği zaman”, “boş veya bireyi meşgul eden her hangi bir durumun olmadığı zaman” şeklinde modern anlayışa en yakın ifadelerle boş zaman olgusunu tanımlamaktadır(Koshar, 2002). Boş zaman, kişinin yapmak zorunda olduğu işin dışında kalan süre ve kişisel görevinin dışında kalan ve kişinin nasıl kullanacağı ile ilgili seçme özgürlüğünün olduğu süredir. Bu sebeple serbest zaman kişinin yaşantısında çok önemli bir zaman aralığını oluşturmaktadır. Rekreasyon, serbest zamanın farklı faaliyetlere katılımı olarak kabul edilir. Çağımızda serbest zaman kullanımı ve rekreasyonel faaliyetler büyük bir ekonomik pazar haline gelmiştir, kitlelere sunulan faaliyetler bunun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Gelişen teknoloji ile beraber insan yükünü büyük bir kısmını makineler sayesinde yapılmasından dolayı insanların serbest zamanlarının giderek çoğalacağı görülmektedir. Bundan dolayı serbest zamana yönelik faaliyetler olan ihtiyaç artmakta ve bu alanla ilgili eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır.

(Balcı, 2006). Serbest zaman insanın yapmak zorunda olduğu işlerin dışında kalan zamanı oluşturur. Çalışmak zorunda olduğumuz zamanın dışındaki zamanı değişik serbest zaman aktiviteleriyle değerlendirmeye rekreasyon denir. Serbest zaman aktiviteleri ve rekreasyon zaman zaman aynı anlamlarda kullanılır. Fakat rekreasyon serbest zamanlarda yapılan faaliyetleri içerir (Özdağ, 1996).

Serbest zaman etkinlikleri kendine ait bir felsefesi olmalı, bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan mevcut olan değerlerine yardımcı olmalıdır. Bireylerin iş sınırları içerisindeki hayat tarzına tesir eden uğraşları da kapsamalı , kişilerin toplum içerisinde söz sahibi kişiler olmasına yardımcı olmalı ve bütünleştirici birlikte bir hayatı sevdirmelidir. (Balcı, 2006). Zamanın yapmak zorunda olduğumuz işlerin dışında kalan kısmının haricinde kalan zaman bölümünde serbest zaman içerisinde yer almaktadır. (Karaküçük, 1995). Yapmak zorunluluğunda olduğumuz iş hayatı ve serbest zaman terimleri, Milletlerin bu terimleri kullanmaları ve tekrar tarif etmeleri ile beraber yüzyıllardır değişiklik göstermektedir (Weston, 1996). Serbest zaman ve insanın yapmak zorunda olduğu iş süresi bir birleriyle tamamen ters iki terimdir. (3).serbest zaman teriminin manası gündelik hayatımızda fazlasıyla karışıktır. Herkesin ortak olabileceği net bir tarifi yapılamamaktadır (Russell, 1996). Serbest zaman insanın yapmak zorunda olduğu işlerin dışında kalan vakit olarak adlandırılırken zaman unsuru bakımından yaklaşıldı görülmüştür (Karaküçük, 1995).

Serbest zaman kavramı boş zaman kavramı ile aynı anlama gelmediği halde çoğu zaman bir biriyle karıştırılmaktadır. Boş zaman İnsanların çalışmak zorunda oldukları vakitlerin dışındaki zamanı kapsamakta iken. Serbest zaman ise kişinin dilediği gibi geçireceği boş zamandır. büyük oranda boş zaman terimi ile karıştırılmaktadır. Boş zaman, kişinin yapmak zorunda olduğu faaliyetlerin dışında kalan serbest zaman aralığının bir bölümüdür. Kişiler eğer serbest zamanlarında özgürce ve diledikleri gibi davranabiliyor ve katıldıkları boş zaman faaliyetlerinden haz alan, mutlu bir şekilde tatmin olabiliyorlarsa boş zaman faaliyeti gerçekleştirmiş olurlar. Serbest zaman insanın yapmak zorunda olduğu iş zamanının dışındaki zaman olduğu için iş zamanı ve serbest zaman arasında ters orantı vardır. Şöylede diyebiliriz, bireylerin yapmak zorunda oldukları iş vakitleri arttıkça serbest zaman vakitleri azalmakta, yapmak zorunda oldukları iş vakitleri azaldıkça serbest zaman vakitleri artmaktadır.. Yapılmış araştırmalarda, teknoloji bakımından gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerde insanların yapması gereken işlerin büyük bir bölümünü robotlar ve mekanik sistemler tarafından yapıldığı için insanların çalışma sürelerinin azaldığı görülmektedir. Buna paralel olarak aynı zamanda bu ülkelerde hayat şartlarının iyileştirilmesi ve tıp alanındaki ilerlemeler sayesinde insan yaşamının uzadığı da görülmektedir. Yani sonuç olarak günümüzde insanlar daha az bir zaman diliminde

çalışmakta ve daha uzun bir süre yaşamaktalar .Bu teknolojik gelişmeler sayesinde insanların boş zaman süreleri de artmıştır. Bu sebeple kişiler daha çok süreyi boş zaman faaliyetlerine ayırmakta ve boş zaman faaliyetlerine katılmaktadırlar. (Demir, 2006).

Serbest vakitleri etkili ve faydalı kullanmanın gerçek anlamda salık bölümüne katkısı olduğu görülmüştür. Serbest zaman etkinlikleri kişiyi hastalıklara karşı koruması ve sıhhatli, kuvvetli huzurlu kişiler olmasına hizmet etmektir (Tezcan, 1994). Her gün yapmak zorunda olduğumuz işler ve diğer faaliyetlerin rutin ve can sıkıcı tekrarlara dönüşmesi, serbest zaman faaliyetlerini hayatımızın mühim bir ögesi ve deşarj aracı olmuştur. Bundan dolayı, bireylerin serbest zamanlarını faydalı bir şekilde geçirebilmeleri için çok alternatifli hizmetler sunan gerçek bir sektör meydana gelmiştir. İktisadi alanda üretimin artması ve iş olanaklarının düzelmesiyle meydana çıkan serbest zamanın akıllı bir biçimde kullanılması, olumlu sonuçları olacak topyekun bir amaç olmalıdır. Bu alanda yürütülen çalışmalarda, serbest sürenin olumlu icrasının artmasının kendini ve ruhsal açıdan sağlıklı bireylerin kendini geliştirmesine katkısının olduğu yaygın bir şekilde söylenmektedir(Balcı, 2003).

Gelişmiş ülkelerdeki şehirleşme süreci boyunca; haftalık çalışma saatlerinde hem işveren-işçi hem de hukuki bağlamda değişmez bir azaltma baskısını bulunmaktaydı. Benjamin Hunnicutt'un anlatımına göre; 19. yy Amerika'sı reform politikalarında iş saatlerinin kısaltılması çabası kritik bir mevzu olmuştur (Hunnicutt, 1984). Günlük sekiz saatlik çalışma süresi uzun yıllar Amerika'nın yanı sıra diğer ülkelerdeki haftalık çalışma saatlerinin düşürülme çabalarında da paralellik göstermiştir. 1868 de, Kongre, tamirci ve işçiler için işverenleri ile federal hükümetin arasında yapılan bir kontratla günlük çalışma süresini 8 saat olarak belirledi. 1868 de ki kanunu takiben, işçi cemiyetleri de diğer bölgelerdeki çalışanların da günlük 8 saat çalışma süresine sahip olmaları içinde çaba gösterdiler ve bu çabaların sonunda 1890 yılında başarıya ulaşmaya başladılar. Tamamen, tarım dahil tüm sanayi sektöründe ortalama haftalık çalışma süresi 69,7 den, 1860 yılında 61,7"ye, ve 1910 yılında 54,9 saate düşürüldü. Sonuç olarak, 19. Yüzyılın son yarısında, boş zaman kavramı ile ilgili mevzular ortaya çıkmaya başladı (McClean ve ark., 2008).

Nationally Representative Time Diary çalışmalarında gösterildiği üzere; 1965 yılından 1985 yılına kadar, toplamda kadınların haftalık çalışma sürelerinde 6,2 ve

erkeklerin de 6,0 saatlik bir azalma gerçekleşmiştir. Boş zaman, 1965 yılından beri yaklaşık olarak haftada altı saat olarak artış göstermiştir. Hem erkekler hem de kadınlar yaklaşık olarak haftalık 40 saat boş zamana sahiptirler. Esas boş zaman kazanımı 1965-1975 yıllarında olduğu halde temel olarak nüfusun tüm sektörleri boş zamana sahip olmuşlardır. 1975 den beri sadece haftada birden iki saate kadar elde edilen boş zaman kazanımı varken, bu haftalık ortalama altı saatlik edinim oldukça anlamlıdır. Bu kazanım, yıllık ilave 40 saat çalışma haftasından daha çok bir kazanım olarak veya ilave bir ay ve yarım tatil olarak da ifade edilebilir. Çalışma haftasında boş zaman artışı olurken, çoğu boş zaman hafta içi günlerde ortaya çıkmış, hafta sonlarında olmamıştır.

Boş zaman hafta içi günlerde günde beş saate, Cumartesileri altı saate, Pazarları da 7,5 saate çıkmaktadır. Söz konusu hafta boyunca boş zaman, olasılığı açısından daha sınırlı bir değer alabilir. Yani, bir tam günün boş olması olası aktivitelerin daha geniş çapta gerçekleştirilmesidir. Örneğin, geziye çıkmak, botla açılmak vb. bu tarz aktivitelerin iş haftasında 45 dakika gibi bir süreye sığdırılması çok zordur. Bu dağılım sorun olabilir. Boş zamanın doğası dramatik olarak tatillerde farklılık gösterir. Tatil günlerinde 7,4 saatlik bir boş zaman olması tipik bir Pazar gününden daha çok anlam ifade etmesine rağmen, günde 20 dakikadan daha az televizyon izlemede dramatik bir düşüş söz konusudur. En büyük artış yaklaşık olarak iki saat süresiyle spor, yürüyüş ve diğer açık alan aktivitelerinde olmaktadır. Ankete katılanların, genellikle boş zamanlarına en az 3 günlük tatiller veya geniş zaman aralıkları şeklinde sahip olmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Son birkaç on yıldır hafta içinde artan boş zamanın daha çok televizyon izlemeyle geçirildiğiyle açıklanabilir (Godbey, 1997).

1.3 Boş Zaman Kavramının Gelişim Süreci

Serbest zaman , bireyin yapmak zorunda olduğu işlerin dışında kalan zamanı, rutin işleri haricinde kalan zaman ve bireyin özgürce dilediği gibi geçireceği zamanlardır. Günümüzde boş zaman faaliyetleri daha fazla organizasyonun arasından elemeler yapmayı, programlamayı ve yapılandırmayı gerektirmektedir. Tüm bunlar,23 operatörlerin, enstitülerin, özel ve kamu yerel makamların teknik ve pedagojik olarak yeniden modellenmesine yardımcı olacaktır. Serbest zaman yerinde ve değerli kullanılabilir olduğunda, insana kendi kendine kalmak, kendi özgürlüğünü yaşamak, kendini bulma olanağı verir. Serbest zaman gerektiği gibi ve etkili kullanıldığında ,kişiye kendisi ile baş başa kalma, özgürce yaşama ve kendini gerçekleştirme olanağı verir.

Serbest zamanın iyi kullanılması bireyin kendini tanımasına ve farkında olmasına ,yeteneklerini geliştirmesine, yeni tecrübeler edinmesine, sosyalleşmesine ve daha verimli olmasına katkı sağlar (Kılbaş, 2001). Kişinin sıhhatli olması, kendi gerçeğini bilmesi, yapabileceklerinin ve hünelerinin bilincinde olması bir bütün olarak kendini gerçekleştirmesi için serbest zamanı akıllı bir şekilde kullanması gerekir. İnsan bedeninin sıhhatli kala bilmesi, aktif hareketliliği ile doğru orantılı olduğu için sportif aktivitelere katılma yaşı ve yetişkinlerin sağlıklı yaşayabilmeleri için zorunluluk, gençler ve çocukların fiziksel gelişimi, psikolojik gelişimi ve sosyalleşebilmesi için bir gerekliliktir (Çamlı, 1992).

İnsanlık taş devri ve orta çağlardan başlayarak her devirde yaşama biçimlerini ve yaşam standartlarını değiştirerek gelişim süreçlerini devam ettirmiştir. Tarihte insanların, yerleşik hayata geçmesinden sonra, mesleki ve sanatsal uğraşlara yönelip, kendiışlerini kurarak üretime başladığı görölmektedir. Devam eden gelişmeler ile yeni keşifler, icatlar bulunmakta, toplumlar gelişmekte, üstünlüğün ifadesi olarak da spor oyunları ağırlıklı festivaller, olimpiyatlar düzenlenmektedir. Düzenlenen olimpiyat oyunlarının seyrini ve katılımını, bir boş zaman anlayışı olarak değerlendirmek mümkündür (Ekici, 1997). 18.yy’ın başlarında endüstri ihtilali ve sanayileşmeyle beraber giderek fazlalaşan boş vakit olgusunun en önemli özelliği ekonomik ve toplumsal devrimin beraberinde demografik, fikişsel, teknolojik ve ilmi inkılaplarda gerçekleşmiştir. Bu gelişme, çalışmayı ilke edinen klasik görüşün tersi anlamındadır. 20.yy’ın başlarında 1920 yılında çalışanların dinlenmeleriyle ilgili ilk uluslararası toplantı uluslararası çalışma bürosunda yapılmıştır. Çalışma saatleri yeniden ayarlanmış günün 24 saatini üç eşit parçaya bölerek 8 iş, 8 uyku, 8 ise boş zaman etkinliklerine ayrılmıştır (Ekici, 1997).

20. yüzyıl başında özellikle Amerika Birleşik Devletleri’ndeki büyük endüstri kuruluşları, çalışanlar için rekreasyon programları düzenlemeye başlamıştır. Yine Amerika Birleşik Devletleri’nde 1948 yılında “Ulusal Endüstri Rekreasyon Derneği” (NIRA) kurulmuştur. 1960 yılında işyerlerinde yapılandırılan rekreasyon programları, çalışanların eğitim seviyelerinin yükseltmeyi ve farklı ilgi alanlarına yönelik boş zaman aktivite seçenekleri sunmayı amaçlamıştır. 1970’li yıllarda fiziksel uygunluk (fitnes) fikri ortaya çıkmış, birçok ülkede fiziksel uygunluk ve aerobik egzersiz programları yaygınlaşmaya başlamıştır (Anhalt, 1994). Rekreasyon gün geçtikçe büyüyüp

gelişmektedir. Fakat daha önemlisi, sadece sosyal refahtan ziyade, gençler için eğitim kadar oyuna duyulan ihtiyaç ve boş zamandan keyif almak amaçlanmaktadır. Bu yüzyıl boyunca yerel parklar, eğlence merkezleri, sinemalar ve gösteri sporlarındaki gelişmeler, boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının yenilenmesini sağlamıştır.

Teknoloji, birçok boş zaman aktivitesinde devrim yaratmıştır (Torkildsen, 1999).

Günümüz dünyasında boş zamanın gelişmiş milletlerde az da olsa ülkemiz gibi gelişmekte olan uluslarda uygarlığın ve ilerlemiş olmanın hizmeti olarak değerlendirilmesi şeklinde devam ettiği görülmektedir. Uygarlık ve gelişmişlik düzeyinin artışıyla paralel olarak insanların boş zamanlarında da artış olacağı bir gerçektir (Karaküçük,1999).

1.4 Boş Zaman Değerlendirme Eğilimini Etkileyen Faktörler

Boş zamanların kullanımını etkileyen birçok faktör vardır. Örneğin Endüstrisi gelişmiş olan uluslarda insan gücüne olan ihtiyacın azalması, erkeklerin ve kadınların serbest zamanlarının artmasına ve boş zamanda bedenlerini kullanmaya yönelmiştir. Dolayısıyla boş zamanı değerlendirmeye yönelik aktiviteler daha önce görülmedik biçimde yaygınlaşmıştır. Bunun gibi boş zaman etkinliklerini arttıran ve değerlendirme biçimlerine etkileyen birçok etken oluşmuştur. (Millen, 1983).

Yaşadığımız yüzyılda gelişmiş endüstri toplumların tümünde ve gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda, esas olarak üretim süreçlerindeki yeni teknolojik gelişmelerin olanaklı kıldığı çalışma sürelerindeki belirgin azalmalar nedeniyle, hem çalışma dışı zamanın nicel boyutlarında hem de bu zaman dilimi içinde turizm, amatör spor, eğlence ve diğer yeniden yaratım etkinliklerine ayrılan zaman ve bu uğurda harcanan toplam para miktarlarında muazzam artışlar görüldü. Başka bir deyişle, bir zamanlar Paul Lafargue'nin dile getirmiş olduğu kendi koşullarında kuşkusuz son derece radikal bir talep olan tembellik hakkı günümüzde tamamen olmasa da kısmen meşru bir "hak" olarak tanınmış; hatta daha da ileri gidilerek "içselleştirilmiş" ve kurumsallaştırılmıştı. Hiç kuşku yok ki, bu dönüşümün nitel bakımından da önemli bazı toplumsal sonuçları var. Her köklü değişim döneminde olduğu gibi bu dönemde de, ortaya çıkan eğilimlerin olası sonuçlarını ve bunların toplumsal ekonomik, siyasal ve kültürel anlamını değerlendirme gerekmektedir (Argın, 2003).

1.4.1 Sosyal Faktörler

Kişinin doğayla olan münasebetiyle başlayan toplumsal hayat, gene kişinin temel ihtiyaçlarını tabiattan tedarik etmesiyle süre gelmektedir. Toplum, tarihin gelişimi içinde uygarlığın ve kültürün somutlaştığı ve bu özelliği ile de kişilerden farklı realitesi olan mühim bir bütünlüktür (Armağan, 1981).

Toplumu, sosyo-kültürel bir vaka olarak tarif ettiğimiz vakit Sorokin'in belirlediği unsurlara göre toplum belli mana kıymetleri ve kaideleri içeren; belli bir oranda bu mana , kıymet ve kaidelerin birbirleri ile gerçekleştirdikleri etkileşimlerde kullanan şuurlu birey ve topluluklardan meydana gelir. Böylece Soroki'e göre toplum, manevi kültür; anlamlar, değerler, kurallar, maddesel kültür (bio-fiziksel aletler) ve toplumsal münasebetler (anamlı etkileşim) bütünü olarak ortaya konmaktadır. Sorokin zaten sosyal ve kültürel farkı çözümleme maksadı ile yaptıktan sonra "sosyo-kültürel" terimi ile bu iki kavramın bir birinden ayrılmaz kalite de olduğunu göstermektedir. Sorokin'in "bilinçli" terimi, belli münasebetlerde bulunan fert ve toplulukların farklı hareket ve aksiyonlarının belli hedeflere kaydığını ve bu fert ve toplulukların, aralarındaki paydaş noktaların bilincinde olduklarını gösterir (Kongar, 1979).

Toplumu oluşturan temel öge insandır. İnsan toplum içinde rastgele hareket etmez. İnsanın eylemlerinin büyük bir kısmı toplumsaldır. Eylemin toplumsal olması demek, toplumun işleyişine uyması demektir. Birey, diğer bireylerle olan ilişkilerinde onların kendisinden nasıl davranmasını beklediklerini ve kendisinden ne istediklerini dikkate alır (Sayın, 1987).

1.4.2 Kültür Yapısı

Kültür; dünyamızın var olduğu ilk andan itibaren insan tarafından meydana getirilen ve üretilmiş her şeye denir (Yetim, 2000). kültür bir toplumun üretkenliği ile yeteri derecede tanımlanamaz, tam tersi etkinliği üzerine etki etme yetkinliğinin ilişkileri ile tanımlanmalıdır(Sayın, 1987). Bir başka deyişle Kültür, bir topluluğun fertleri içerisinde ortaklaşılan, aktarılan ve zamanla değişimler gösterebilen öğrenilmiş tutum kalıpları ile kalıpların (görüş, değer, davranış ve maddesel öğeleri ihtiva eden) eserlerin meydana getirdiği bir yaşam tarzıdır (Tam, 1981). Birey, toplum yapısı ve kültür birbirinde ayrılmayan karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen bir üçgen oluşturur(Aslan, 1994).

İnsan içindeki yaşadığı doğal çevrenin etkisi altında bulunur. Toplum ile doğanın ilişkisi ve bunun kişiye sirayeti ile kişiliğin ilk temelleri atılmış olur. Kişiliğin gelişim sürecine etki eden sebepler içerisinde arkadaşlık münasebetleri, çalışılan ve eğitim görülen yerin nitelik ve nicelik bakımından serbest zamanlarını faydalı kullanma en başta gelir (Köknel, 1985). Kişi etrafındaki kültürel öğelerin tesiri ile toplumsallaşırken kainatın içerdiklerinin haricinde farklı bazı özelliklere de sahip olmakta ve elde edilmiş yahut öğrenilmiş özellikleri yansıtan toplumsal tutumlar göstermeye başlar (Ertürk, 1972).

Kültür, ilmi bir terim olarak, bir milleti oluşturan kişilerin, bireysel olarak diğer kişilerle aralarındaki hem de milletlerin birbirleriyle olan münasebetleri düzenler.. Kişi, belirli bir usulde davranıyorsa, bunun nedeni oturmuş bir kültüre sahip olmasındandır. Kişinin her türlü hal, hareket ve tavırları belli bir kültürün işlevindendir (Yetim, 2000).

Bir milleti diğerinden ayırmakta ana unsur olarak görülen kültür, o milletin nüfus kartı olarak görülmekte; milletin değer yargılarını oluşturup bir araya getirmektedir. Toplumsal kimliğin doğuşunda ve gelişmesinde en önemli etmen, kültürdür. Her toplumun insanları, o toplumun kültürünün damgasını taşıırken, kültür bir anlamda bireyin de kimlik kartı olmaktadır. Birey, toplum yapısı ve kültür yapısı birbirinden ayrılmayan, karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen bir üçgen oluşturur.

Kültür ve kişilik ile ilgili yaklaşımların çoğu; birey davranışının, bireyin sosyal ve fiziki çevresi tarafından düzenlendiğini ve bireyin toplumsallaşmasının, kendisinden önceki kuşakların deneyimlerini öğrenerek geleceğe hazırlandığı bir ön hazırlık olduğunu irdellemektedir (Kaya 2003).

Genel olarak topluluklarda, kişi; topluluk örgüsü, kültürlerin maddi ve manevi organları arasında kuvvetli bir ilgi ve istikrar bulunur. Kişinin içinde doğal çevreden başlayarak aile yapısı, aldığı eğitim yada çevresel faktörler, kırsal alan, kent yada metropol yaşamında kişi değişik davranış biçimleri ve tutumları kazanmaktadır. Birey, önce kendi yaşadığı doğal çevrenin etkisi altında kalır. Ailenin genel tutumu, bireyin cinsiyeti, gelenek, görenek, dil, din, kamu nizamı gibi toplumun asıl kurumları ve değer sisteminin etkisi ve bu şekillenmede en büyük rolü oynar. Karakterin gelişmesine etki eden faktörler içerisinde arkadaş münasebetleri, çalışılan veya tahsil yapılan ortamın nitelik ve nicelik bakımından serbest zaman değerlendirmede başta gelmektedir. Yani

kişi büyüdüğü kültür ortamından direk ya da endirekt bir şekilde etkilendir ve karakterini kazanır (Kökncl 1979).

Kültür bir yaşama tarzı olarak düşünöldüğünde, serbest zaman ile ilgili amaçlarda kültür kavramına girmektedir. Kültür; yaratılan, öğrenilen, kuşaklardan kuşaklara aktarılan bir düşünce ve davranış şekli, bir dünya görüşüdür. Bu kültür anlayışı içinde “serbest zaman değcrlendirme” günümüzde bir hayat tarzı şekline gelmiştir. Sanayi bakımından gelişmiş topluluklarda, teknoloji, ilim ve eğitim seviyelerinin gelişmesi ile farklılaşan serbest vakit mantalitesinde popüler kültür ve popüler serbest vakit kullanma biçimleri birleşmiş bir birine girmiştir (Kökncl 1970).

Yaşama anlam veren kültürel öğeler; aynı zamanda kuşaklar arası ilişkilerin devamını sağlamak amacıyla eğitim yoluyla da transfer edilir. Toplumun sürekliliği içinde eğitim yoluyla geçişi sağlanan değcr ve normlar, yaşam boyu bireyi yönlendirir. Kuşakların öğrenme yoluyla toplumla bütünleşmesini sağlayan süreç, “toplumsallaşma” sürecidir. Toplumsallaşma en genel anlamda, yeni doğmuş insanın, toplumun bir üyesi olarak, topluma katıldığı süreçtir. Topluma katılım yoluyla başlayan bu süreç, çocukluğun ilk yıllarında en kritik ve en yoğun biçimde yaşanmasına karşın, yaşam boyu devam etmektedir (Nock 1987). Parsons’a göre, toplumsallaşma, sosyal çevrenin değcrler ve rol normlarını özümseme ve kabullenme sürecidir. Toplumsallaşma sürecinde, sosyal sistemin beklenti ve davranış standartları, bireyin eylemi için etkin motifler ve kabul edilmiş amaçlar haline gelerek, kişilik gelişiminin yapılanmasında öncelikle gerekli olan kültürel kalıpların anlamlarını kazanır. Dolayısıyla, kişilik sistemi ve sosyal sistemin aynı unsurlardan oluştuğu düşünölmektedir (Hurrelmann 1988).

1.4.3 Sınıfsal Farklılık

Bireyin yaşam biçimlerini oluşturmada önemli etken, sınıfsal farklılığı, günlük yaşantımızın birçok alanında kendini göstermektedir. Sınıf, sadece maaş yada ekonomik gelirin miktarı olarak farklılığı değil, gelir dağılımı ve harcama şeklinde nitelik farkları belirtmektedir. Toplumsallaşma sürecinde sosyal sınıfın belirlenmesinde, bireyin bağlı olduğu alt kültürün, çevreye yansmasıyla geçerlilik kazanır. Bireylerin boş zamanlarını değcrlendirmedeki alanlar, bulundukları sınıfsal farklılıklarıyla dikkat çekmektedir. Sınıfsal farklılık, sportif aktiviteleri ve fiziksel uygulamalı alanlarda görölmezken; sanatsal, entelektüel ve sosyal alanlarda önemli boyuttur(Dumazedier, 1967).

1.4.4 Aile ve Arkadaş Çevresi

Aile, bireylerin boş zaman etkinliklerini meydana getiren ve yönlendiren en önemli sosyal çevredir. Boş zaman davranış modellerinin oluşmasındaki temellerden birisi kişinin kendi sosyal sınıf değerlerini öğrendiği en küçük sosyal birim olan ailedir (Kaya, 2003).

Toplum evrensellik, başarı ve bireysel değerlere yönelirken aile yaygın, özel ve ortak değerler ve ilişkilere önem verir. Toplumsal değişimin hızlı olduğu dönemlerde aile, bireye gerekli rehberlik yapmakta ve rol modelleri sağlamakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum, bireyi belirsiz ve güç durumlara soktuğu için kuşkusuz, birey kendi yolunu kendisi bulmakta zorlanır (Tezcan, 1991). Bireylerin boş zaman değerlendirme davranışlarının oluşmasında ve çevre ile iletişimin sağlanarak, toplumsallaşma sürecini yaşamasında önemli faktörlerin biriside ailedir. Aile, bireylerin serbest vaki kullanma davranışı sergilemenin öğrenildiği ve ortaklaşıldığı başlangıç yeridir. Modern toplumlardaki aile ve toplum arasında yönelim farkı vardır. Aile yayılmış, özel ve ortaklaşa değerler ve ilişkilere önem verirken, toplum, evrensellik, başarı ve bireyci değerlere yönelir(Tezcan, 1991). Kişilerin serbest zamanını kullanma noktasında sergilediği davranış ve tutumlar, onun ailesi içerisindeki etkileşimler sonucunda kazandığı kaide ve kurallarla belirlenmekte. kural ve normları, ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel hususların yanında, kentsel ve kırsal aileler oluşlarına ve kompozisyonlarına bağlı değişiklikler gösterir(Aslan, 1994).

Bireyin toplumsallaşma süreci içerisinde, çocukluktan yetişkinliğe geçişinde ve yetişkinlik döneminde serbest zaman kullanma eğilimindeki davranış ve tutumlarda ailesinin ve sosyal çevresinin önemi çok büyüktür. Kişilerin serbest zaman etkinliklerine katılma nedenlerinin incelendiği araştırmalarda, en önemli sebeplerden biri sosyalleşme arzusu ve arkadaş edinme isteği olduğu görülmüştür. Öncelikle gruplarla yürütülen etkinliklerde, kişilerin güdülenmesinin daha ileride olduğu ve serbest zamanlarını kullanma bakımından doğal etkileşimlerinin en fazla yaşandığı sosyal muhitlerinin akran gurubu ve aile muhiti olduğu öne sürülmektedir(Seçkin, 1996).

Fertlerde zamanla bazı davranış bozuklukları ve problemleri ortaya çıkabilmektedir. Bunların başında ailenin veya kurum çalışanlarının bireye yaklaşımlarının yeterince yakın ve olumlu olmaması gösterilebilir. Evde, okulda,

kurumda, arkadaş çevresinde veya daha geniş toplum kesimlerinde bireyin yaşadığı çatışmalarının bileşkesi davranış bozukluklarını meydana getirir. Kişiliğin oluşma sürecinde, bireyin ailede ve yaşadığı kurum içinde bulduğu anlayış, sevgi ve ilgi, bu sorunları en aza indirerek, onda sağlıklı bir kişilik geliştirmesine en önemli katkıyı sağlayacaktır. Kişinin boş zamanlarını değerlendirme konusundaki davranış ve tutumlar, onun ev veya kurum içerisinde etkilenme sebebiyle kazandığı kurallarla belirlenmekte. Edinilen bu kurallar, ev içi sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleriyle birlikte, kentsel ve kırsal aile durumuna göre değişiklikler barındırmaktadır. Fertlerin sosyalleşmesi, hayatı boyunca süregelmekte, ailesi ve sosyal çevresi ile bağ bulunmaktadır. Kişinin yetişkin bir birey oluncaya kadar serbest zaman kullanma örnekleri, duruma göre öğrenilmekte, gelişmekte, terk edilmekte yahut yeniden öğrenilmekte. Fertlerin serbest vakit değerlendirmesi ailesi tarafından etkilenmekle kalmayıp, karşılığında da aileyi etkilemektedir. Bu yaklaşımdan hareketle, kurum bakımı ortamındaki bireyin, kurumdaki bakım sisteminin ve çalışanlarından etkilenmekle kalmayıp, bireyin de karşılığında kurumu ve kurum çalışanlarını etkilediği söylenebilir (Kaya, 2003).

Arkadaş edinmenin, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmenin, bireyin kişilik gelişimi üzerindeki etkisi, onlarla oluşturduğu iletişime ve etkileşime bağlıdır. Arkadaş gruplarının özellikleri de boş zaman değerlendirmede önemli rol oynamaktadır. Çocukluk evresinde mühim bir yere sahip olan mahalle arkadaşlığının daha sonraki dönemde mektep arkadaşlığına daha sonra da benzer duygu, düşünce ve görüşlerin paylaşıldığı arkadaşlığa dönüştüğü görülmektedir (Seçkin, 1996).

1.4.5 Ekonomik Faktörler

Boş zaman değerlendirmeyi etkileyen önemli faktörlerden biri de ekonomik faktördür. Gelişmiş endüstri toplumlarında elde edilen ürünün, kullanım alanında değerlendirilmesi, tüketici konumundaki bireyin tutumuna bağlıdır. Bireyin, istediği boş zaman değerlendirme aktivitesine ulaşabilir veya gerçekleştirebilirse davranışa dönüşebilir. Aksi halde bireyi başka seçime yönelmek durumunda kalmaktadır. Boş zaman değerlendirme eğiliminin davranışa dönüşemeyişi, ‘‘ Bireysel Faktörler ‘‘ içinde yer alan meslek ve gelir ile doğrudan bağlantılı olan ‘‘ zaman ve para ‘‘ kaynaklarının özelliği ile açıklanmaktadır(Aslan, 1994).

Kişilerin eğitim seviyelerinin ilerlemesi, mevki sahibi olmaları, kişisel serbest vakit kullanma yönelimlerini daha değişik göstermektedir. Sosyal mevki, seçilen meslek ile beraber meydana gelir, gelir seviyesi ile de nitelik kazanmaktadır. Kişilerin kazanç seviyeleri serbest zaman kullanma faaliyetlerine sarf ettikleri para ile doğru orantılıdır. Bunun yanı sıra, boş zaman değerlendirme etkinliklerinin çeşitliliği ve düzeyi meslek seçimi, sosyal statü, eğitim ve gelir düzeyi ile birlikte cinsiyet farklılığına ve yaşa da bağımlı olmaktadır (Seçkin, 1996). Gelişmiş toplumlarda, milli gelirin hızlı artışı ve bunun sonucunda meydana çıkan yüksek yaşam koşulları ekonomik bakımından serbest zamanı etkiler. Böylece bu toplumları, bireysel ve kolektif hakların ve fırsatların yaygın biçimde merkezileştiği ve boş zaman değerlendirme fırsatlarının temel gereksinimler içinde yer aldığı tüketici toplumları haline gelmiştir (Tezcan, 1994). Bu da, bireyleri, ekonomik refah düzeylerini ve yaşam niteliklerini geliştirme konusuyla çok daha fazla ilgilenmeye yöneltmiş ve tamamen bireysel tercihler doğrultusunda kullanılacak zaman ve parayı yönlendirme düşüncesi, günümüzde bireye sınırsız boş zaman değerlendirme deneyimleri sunabilen büyük bir endüstri haline gelmiştir. Bir tüketici konumundaki insanın boş zamanı değerlendirme ile ilgili seçiminde, sosyo-kültürel faktörlerin yanı sıra sosyo-ekonomik faktörlerin de çok önemli etkisi olduğu görülmektedir (Kaya, 2003). “Kavramsal Model” yaklaşımına göre, tüketici konumundaki birey, boş zaman değerlendirme etkinlikleri konusunda tercihini yaparken, “durumsal faktörler” ve “bireysel faktörler” olarak iki önemli etkileşim içindedir. Durumsal faktörler, bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrenin özelliklerini kapsamaktadır (Tezcan, 1994).

Bireysel faktörler ise, bireyin demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini oluşturan kültürel ve ekonomik çevresi; tutumlar, ilgiler ve düşüncelerin oluşturduğu değerler sistemi; yaşadığı ve yaşamakta olduğu deneyimler ile sahip olduğu bilgi birikimidir. Eğer birey, istediği boş zaman etkinliğine ulaşabilir veya gerçekleştirebilirse bu, davranışa dönüşebilir. Aksi halde birey, başka bir seçime yönelme durumunda kalmaktadır. Fiziki çevrede boş zaman değerlendirme kaynaklarının taşıdığı özelliklerin yanı sıra, boş zaman değerlendirme eğiliminin davranışa dönüşmemesi, bireysel faktörler içinde yer alan meslek ve gelir ile doğrudan bağlantılı olan zaman ve para kaynaklarının durumu ile açıklanmaktadır (Kaya, 2003).

1.4.6 Cinsiyet ve Yaş

Kişileri gruplamak, farklılaştırmak için kullanılan ölçütler denen önemlidir cinsiyettir. İsmimiz, işimiz, sesimiz, saçımız, giysilerimiz, tutum ve davranışlarımız cinsiyetimizi gösteren simgelerdir(Güvenç, 1972). Bireyin gelişmesinde ve olgunlaşmasında ailenin ve yakın sosyal çevrenin kız ve erkek çocuğa verdiği önem ve rol, onda cinsel kimliğin ruh ve toplum yapısını oluşturur. Bu yapı bedensel yapı ile birlikte gelişir ve değişirse, bireyin cinsel kimliği tamamlanmış olur(Köknel, 1985). Toplumun bay ile bayanlara yüklediği görevler, gelenekçi toplumlarda aşırı sert noktalarla gösterilmiş adet ve örf'e göre sınırlandırılmış. Modernleşmiş metropollerde ise, cinsiyet farkının gelişen toplumsal yapılar içerisinde insanların davranış ve tutumlarına daha az yansıdığı söylenebilir(Wilson, 1980). Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin çeşitliliğinde, etkinliğe katılım düzeyi ile cinsiyet farklılığı önemli etkindir. İnsanların gelişme döneminde ilgi ve yeteneklerdeki benzerlikler cinsiyet ayırımı yapılmaksızın, erkeklerde fiziki katılım gerektiren etkinlikler daha fazla yer alırken, kızlarda ise, bu daha toplumsal kültürel etkinliklerle göze çarpmaktadır(Tezcan, 1991).

Bireylerin, cinsiyetle birlikte yaş düzeyinde de boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılma eğilimleri değişmektedir. Spor faaliyetleri genellikle 12–18 yaş diliminde meydana gelirken, 18–24 yaşların arasında da daha fazla kültürel ve sosyal ağırlıklı faaliyetlerle ilgilenildiğini söyleyebiliriz(Ünver, 1986). kişinin otuzlu yaş altı yıllarda da boş zaman etkinliklerine daha fazla iştirak etmesi, daha çok evlenmemiş olmasına, çocuk sahibi olmayışına ve her şeyden önemlisi, yaş bakımından enerji patlaması yaşadığı gençlik evresini geçirmekte olmasına bağlanabilir. Bireyi sosyal olgunluğuna hazırlamaya bir geçiş evresi olarak tanımlanan gençlik evresi psikolojik, biyolojik ve toplumsal açıdan bir gelişim ve olgunlaşma dönemidir (Köknel, 1970). Çocukluk döneminde başlayan toplumsallaşma sürecinin en yoğun biçimde yaşandığı bu dönemde birey olarak genç, içinde bulunduğu toplumun değer ve normlarını özümseyerek kişilik yapısıyla bütünleşmektedir. Gençlik, toplumu oluşturan bireylerin paylaştığı hedefler, değerler, ilgiler, semboller, standartlar ve normların oluşturduğu bütünlük açısından değerlendirildiğinde; içinde çok farklı alt grupları barındıran bir sosyal kategoridir (Çelebi, 1991).

Fertler cinsiyetleri bakımından da, sosyal bir statüleri bulunmaktadır. Farklı bir söylemle kişinin serbest zaman tutumlarını etkileyen diğer bir mühim sebep te cinsiyettir. Örneğin erkek çocukların statüsü geleneksel kır toplumlarında genellikle kadın çocuğununkinden yüksektir (Karasar, 1996). Geleneğin etkili olduğu toplumda toplumun kişilere yüklediği görevler çok net sınırlarla belirlenmiş gelenek ve göreneklerle sınırlanmıştır. Uygarlığın geliştiği şehirlerde, cinsiyet değişkeninin süratle farklılaşan toplumsal yapının içerisinde kişilerin davranış ve tutumlarına daha az sirayet ettiği dikkat çekmekte. Bireyin tercih ettiği boş zaman etkinliklerinin çeşitlerinde ve katılım düzeylerinde belirginleşen cinsiyet farklılığı bazında erkekler, kitle iletişim araçlarına daha çok zaman ayırır ve fiziksel katılım gerektiren açık alan etkinliklerinde daha fazla yer alırken kadınlarında boş zamanlarında daha çok ev merkezli ve göreceli olarak pasif oluşu dikkati çekmektedir (Aslan, 1994).

Aktivitelere katılımda erkekler örgütsel ve tesis gerektiren spor dallarını tercih etmektedir. Kadınlarsa erkeklere göre benzer görüşteki arkadaşlarıyla birlikte olmaya daha fazla özen gösterirken okullaşma düzeyinin yükselmesi ile karşı cinsten arkadaşlarla bu zamanı değerlendirme eğilimi artmaktadır. Boş zaman etkinliklerinde cinsiyete dayalı farklılığın incelendiği bir araştırma verilerine göre evde aile yaşam çemberinde bay ile bayanda aynı oranda katılım sağlandığı görülmüştür aktivitelerden TV izleme ve müzik dinlemenin yanı sıra dost ve akrabaları evlerinde ziyaret etmek gelmektedir. Cinsiyetlere göre serbest vakit kullanma faaliyetlerinin kişi için yüklediği mana da farklılıklar gösterebilir. erkekler için serbest vakit uğraşısı olabilen herhangi bir aktivite, kadınlar için zorunluluk olarak (ev işleri gibi) (Ünver, 1986).

BÖLÜM II

2. Boş Zaman Davranışı (Rekreasyon) Kavramı

Rekreasyon, yeniden yaratılma, yenilenme veya yeniden yapılanma anlamına gelen Latince “recreate” kelimesinden gelmektedir. Türkçedeki karşılığına bakıldığında genellikle boş vakitleri ya da serbest vakitleri etkili kullanma olarak adlandırılır. Bu da bireylerin yahut toplulukların serbest vakitlerinde istekli olarak gerçekleştirdikleri rahatlatıcı ve zevk veren faaliyetler manasına gelmektedir (Suiçmez, 2000).

Kültür ve Turizm Bakanlığı, rekreasyonu bireylerin serbest vakitlerinde gerçekleştirdikleri, yapmak zorunda oldukları işlerin dışında, bireyin serbest vaktini özgürce kullanabildiği kişinin fiziksel anlamda yenilenmesine ve psikolojik açıdan sınırlarını mecburi faaliyetlerin aksine, kişinin hür iradesiyle seçtiği ve sosyal ve fiziksel muhitin farklılığı manasına gelen etkinlikler anlamında da tanımlamaktadır (Karaküçük, 2001).

Rekreasyon kavramı daha geniş bir şekilde açıklayacak olursak: kişinin artan iş temposu yada durağan hayat şekli ve çevreden gelen sorun ve sıkıntılarla beraber olumsuz olarak etkilenmesi bunun sonucunda kişinin hem fiziksel hem de psikolojik yönden olumsuz etkilenen sağlığını tekrar kazanabilmesi için yada sorunları ortadan kaldırabilmesi için hayattan zevk alma ve hayata bağlanma bilmesi için kişinin çalışmak zorunda olduğu zamanların dışında kalan boş zamanlarını kendi hür iradesi ile bireysel yada gruplar içerisinde olan faaliyetlere katılarak gerçekleştirdiği boş zaman etkinliklerine rekreasyon denir (Karaküçük,2001).Rekreasyon kavramının daha kapsamlı bir şekilde tanımlanabilmesi için şu tanımlayıcı temel cümleler kullanılmaktadır.

- a) *Rekreasyonla kişi, gönüllü olarak ve tamamen kendi arzusu ile katıldığı etkinlikler de bulunur.*
- b) *Rekreasyon, boş zamanda yapılır, iş değildir. Kar gayesi taşımaz..*
- c) *Rekreasyon faaliyeti, kişisel ve toplumsal fayda sağlar.*
- d) *Toplumsal değerlere aykırı değildir. Yemek gibi hayati önem taşımaz*
- e) *Rekreasyon faaliyetleri, katılana zevk veren, mutlu eden ve neşelendirir bir tarzda olur. (Karaküçük, 2001).*

Yabancı kaynaklarda bir rahatsızlık sonrasında kişinin kendine gelebilmesi, yenilenmesi, yorgunluğu atıp eski başarı ve kuvvetini kazanması manasına gelen

rekreasyon, süreç içerisinde eğitimde de yer almış ve bir manada da kişilerin serbest vakitlerini kullanması manasına gelmiştir. Rekreasyon kişinin öz kişiliğine uygun ve uygulamaktan haz aldığı bir aktiviteye katılması ile sıradan modern yaşam ve hayat mücadelesinin boğucu havasından kurtularak kendisini gerçekleştirmesi ve kendi duygularıyla ortaklaşacağı diğer kişilerle kaynaşıp haz içerisinde sosyal bir benlik kazanmasıdır (Karaküçük, 1995).

Rekreasyon, kişilerin asıl ve çağın gereği bir ihtiyaç olarak vasıflandırılırken kişinin serbest vakti için kıymetli olan faaliyet, eğitim, imkân ve danışma hizmetlerinin bütünüdür. Çağdaş olan bir sosyal cemiyet, bilgiler toplumu ve profesyonel bir faaliyet mekanı olarak rekreasyon; çalışmaktan ayrı içerisinde kıymetli olan, kişinin pek çok gereksinimini karşılayan, komple ve mutlu bir hayat aracıdır. Bu bakış açısıyla rekreasyon, kişilerin özgür bir iradeyle serbest vakitlerine katıldıkları ve bireysel doyuma ulaştıkları etkinlikler olarak adlandırılabilir. Rekreasyon kavramının daha geniş bir izahı şu şekilde yapılabilir: İnsanların, ağır iş yükü, sıradanlaşmış hayatı yada kötü çevre etkisinden risk alan yada negatif etkilenen bedeni ve ruhi sıhhatini muhafaza etmek ve devamını sağlamak aynı zamanda haz almak ve mutlu olmak maksadıyla, bireysel doyuma ulaşarak sürekli iş ve zaruri gereksinimler için ayrılmış vakit haricinde kalan özgür ve bağlantısız boş vakit içinde isteğe bağlı ve gönüllü olarak kişisel yahut grup içinde seçerek uyguladığı etkinliklere rekreasyon denir(Chick, 1986).

Rekreasyon etkinlikleri ve beklentiler, kişiden kişiye, toplumdan topluma, beklentiler ve organizasyonlar bakımından farklılıklar göstermektedir. Bununla beraber rekreasyon tanımları çok benzerlikler göstermektedir. Bucher 'e göre rekreasyon; kişinin öz benliğine uyan ve yapmaktan haz duyduğu kültürel, toplumsal ve sportif faaliyetlere iştirak ederek, günlük yaşamın baskıcılığından kurtulmak ve başka insanlarla etkileşerek toplumsal bir kişilik edinmesi, temelde ödül niteliği taşıyan, fakat kar amacı olmayan, yapısı icabı anti-sosyal da olmaması gereken faaliyetlerdir. Kraus'a göre, alışılmış manada rekreasyon; kişiyi mecburi iş ve faaliyetlerden sonra tazeleyen, rahatlatan ve özgür bir biçimde uygulanan faaliyetler olarak tanımlanır.

Karaküçük 'e göre rekreasyon tazelenme tekrardan yaratılma veya yeniden yapılanmak anlamına gelen Latince recreation sözcüğünden gelmektedir. Türkçe karşılığı genel bir biçimde serbest vakti kullanmak olarak adlandırılır. Bu ise, kişilerin ya da toplumsal grupların serbest vakitlerinde özgürce icra ettikleri rahatlatıcı ve zevk

verici faaliyetler manası taşımaktadır. Cordes ve İbrahim' e göre bireylerin anlaştığı manalı ve haz duyula bilinecek istekli faaliyetler olarak adlandırılmaktadır(Zorba, 2002).

2.1. Rekreatif Etkinliklere Duyulan İhtiyacın Nedenleri

Rekreasyona olan gereksinim rekreasyon faaliyetlerinin bireysel ve toplumsal olarak kazandırdığı yararlardan ileri gelmektedir. Bireysel açıdan; bedensel sağlık gelişiminin elde edilmesi, ruhsal sağlık kazandırması, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, bireysel becerisi ve iş verimine katkısı, maddi canlılık, insana haz vermesi gibi yararlar sağlarken, toplumsal açıdan ise; toplumsal birliktelik ve bütünleştirici yönü ve toplumu demokratikleştirmesi, rekreasyona duyulan gereksinimin sebeplerinden bir kaçını meydana getirmektedir. Bireysel açıdan rekreasyona duyulan gereksinimin sebepleri:

Fiziki sağlık gelişimi yaratır: Dünyadaki teknolojik ilerlemelerle birlikte, modern yaşama geçmeyle birlikte insanların fiziksel hareketliliğine duyulan ihtiyaç azalmaktadır. Araçların yaygınlaşması, telekomünikasyon alınındaki ilerlemeler, ev ve iş yerlerindeki kullanımı farklı araç ve gereçlerin kişinin büyük bir efor harcayarak yaptığı işleri otomatik bir şekilde ve çok daha az eforla yapmasına olanak sağlamıştır (Erkal, 1982). Rekreasyon aktiviteleri içinde, çok sayıda kişinin rekreatif gereksinimlerine cevap olabilecek çeşitlilik ve özellikte olan beden eğitimi ve spor faaliyetleri mühim bir yer işgal etmektedir. Bu faaliyetler kişinin ağır hareket temposundan oluşan problemlerin giderilmesi ve sağlıklı bir şekilde hayatını sürdürebilmesinde önemli görevler yüklenmiştir. Bu amaçla, ABD'de physical fitness ve Almanya da Trimm dich programları çok yayılmış rekreatif faaliyetler olarak tatbik imkanı bulmuşlardır. İnsanın beden eğitimi ve sporla güzel bir fiziki görünüme ve sağlığa ulaşması ve bunu en üst seviyede korumasının sağlayabildiği, bu programların meydana çıkmasının ve yayılmasının temel fikrini oluşturmaktadır(Erkal, 1983).

Ruh sağlığı kazandırır: İnsanın, yoğun, rutin ve stresli yaşantısı kişide bazı sorun ve problemler meydana getirir bunun sonucunda kişinin sinir sistemi bozularak yaşadığı hayattan bıkmaları ve dayanma gücünün azalmasına sebep olur. Rutin hayatın devamı ve çevreden gelen aşırı kurallar kişinin moral motivasyonunu alt üst eder teknolojik ilerlemeler ve metropol yaşantısının meydana çıkardığı problem ve sıkıntılara karşılık insanın ortaya koyduğu refleksi ve tepkileri kişide önemli rahatsızlıklar meydana

getirir. Bunun sonucunda insanlar kendilerini bu sorun ve sıkıntılardan kurtara bilmek için değişik ortamlara girer dinlenir ve eğlenceli olan değişik boş zaman faaliyetlerine katılırlar. Bu boş zaman faaliyetleri sayesinde kendilerini yenileyip hem bedensel açıdan hem de ruhsal açıdan sorun ve sıkıntılardan kurtulmuş olurlar. (Erkal.1983) **İnsanı sosyalleştirir:** Daha fazla gruplarla beraber yapılan rekreatif, etkinlikler kişinin sosyalleşmesinde ve ilişkiler geliştirmede önemli rol alır. Nitekim yeni arkadaş edinme, grupta söz sahibi olabilme, yerini kavraya bilme ve öteki grup fertlerini tanıyabilmek gibi uğraşlar, kişinin sosyal yaşantısı üzerinde etkili olarak olgunlaşması ve toplumsal hayata adaptasyonunu sağlar. Grup olarak yapılan spor etkinliğine katılan kişi, grup içindeki diğer kişilerle kaynaşp yeni arkadaşlık ve dostluklar kurabilir ve kendini gruba ait bir birey olarak tanımlar. Benzer etkinliklerden haz alan, birbirine yakın becerileri ve yetenekleri olan kişilerin birbiriyle kolay anlaşabildiklerini ve uzun süren dostluklar kurabileceklerini söylemek mümkündür. Rekreatif etkinlikleriyle birey, toplumsal statüsünü geliştirecek yada tamamlayacak bir nitelik elde edebilmektedir. Fabrikada işçi olarak çalışan bir birey serbest sürelerinde katıldığı bir spor veya sanat etkinliğinde

belli bir işlevi gerçekleştiriyorsa, bu kişinin sosyal statüsünü yükseltebileceği manasına gelmektedir. İşçi statüsünde olan bu bireyin serbest vakitlerinde gerçekleştirdiği bu tür etkinliklerle sahip olduğu tamamlayıcı statüler kişiyi toplumsallaştırmaktadır. Böylelikle, rekreatif etkinlikler kişinin toplum içindeki dikey yada yatay gerçekleşebilen sınıfsal katmanlar arasında geçişlerde de önemli görevler yüklenmektedir.

Kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesini sağlar: Kişilerin çoğu zaman ne tür yetenek ve becerilere sahip olduğu yetenek düzeyleri fark edilememektedir. Bu yetenek ve becerilerin ortaya çıkabilmesinin en etkili yolu kişinin severek ve isteyerek katılacağı etkinliklerle meydana çıkabilir. Herhangi bir etkinliği rekreatif maksatla gerçekleştiren kişi bu etkinlik için becerilerinin ve yeteneklerinin meydana çıkmasını etkinliğe katılan yetenekleri olan diğer bireylerle kültürel ve toplumsal münasebetler kurup ve sürekli çalışarak gerçekleştirebilmektedir.

Yaratıcı gücü geliştirir: Rekreatif etkinlikler kişinin tüm yaş evresindeki yaratıcı yönünün meydana çıkmasına ve bu gücün geliştirilebilmesine hizmet eder. Yaratıcı olma, kişinin içinde saklı olan ve her kişide mevcut bir kabiliyettir. Genellikle de bu yeteneğinden bir çok kişi haberdar değildir.

Yaratıcı özellikler denemeler sayesinde gelişebilmektedir. Kişi yaptığı işin niteliğini önemsemeden başarıp ya da başaramayacağını düşünmeden gerçekleştirdiği rekreatif etkinliklerde çok sayıda denemeler yapmış olur. Çocukların farklı ve değişik yaratıcı şekiller ortaya koymasına, sürekli araştırmacı olmasına ve yeni nesneler üretmesine yardımcı olacak araç ve gereçleri ilerleyen yaşlarında da ve aynı şekillerde bireye göre olan etkinliklerle desteklenirse bir bütün olarak yaratıcılığını geliştirip ortaya koyabilecektir.

Çalışma Başarısı ve iş verimini artırır: Rekreasyon, kişiye en makul etkinliği seçerek organizasyonu iyi programlanmış bir programa katılma koşuluyla yaptığı işte başarılı bir önder liderliğindeki bireyin iş verimini artırmak ve ya başarılarına pozitif katkı sağlamaktır. İş alanında verim, bireyin doyumsuzluğuna , güçten düşme duygusuna ve bunların sonucu olarak meydana gelen ruhsal yorgunluğu sonucu etkilenmektedir. Bu his edilen duyguların tamamı çoğunlukla uyarı noksanlığından oluşmaktadır. İşte rekreasyon etkinlikleri, kişiye bu noksan olan uyarılar verildiğinde öncelikle ruhsal yorgunluğun hafiflemesini sağlamaktadır. Bu sayede verim yükseltmektedir(Tezcan, 1993).

Ekonomik hareketi geliştirir: Birey serbest vakitlerini tercih ederken seçtiği faaliyet türü ile maddi fonksiyonu bulunan bir üretim sağlayabilir. Birey üreteceği üründe temel gaye olarak rekreatif bir etkinliği amaçlıyorsa bu ürünü paraya çevirse bile bir rekreasyon etkinliğinde bulunuyor demektir. Bu anlayışla hiçte gereksinimi olmadığı durumda bile faydalı olmayı amaçlayan bu birey üretici olarak faydalı olmayı amaçlayan bu kişi yaptığı işten fazla kalan serbest vakitlerinde işinden arta kalan boş zamanında maddi kazanç sağlayan üretici bir etkinlikte bulunabilmektedir. Daha çok kırsal bölgelerde açılan el sanatları kursları; halıcılık kursu, ayrıca ceza ve infaz evlerinde tutuklulara öğretilen resim, tamircilik, marangozluk, kunduracılık, el sanatları gibi çalışmalar buna örnek olarak gösterilebilir.

İnsanı mutlu eder: Rekreasyonun temel hedeflerinden biri de bireyin mutlu olmasını sağlamaktır. Mutlu olmayı her birey ister. Bu duyguyu yakalaya bilmesi için de sürekli çaba sarf eder. Mutlu olmak isteyen birey sürekli bir şeyler üretmek zorundadır ve bu enerjiyi hem yaptığı işte hem de işi dışındaki zamanlarda da kullanmak arzusu taşır. New York üniversitesinin tüm yaş gruplarından binlerce bireye uyguladığı bir araştırmaya göre; mutlu bireylerin mutluluk nedenleri şu şekilde tespit edilmiştir.

İşine rağbet etmek, hobilere rağbet etmek, farklı nesnelere rağbet etmek (insan, sosyal çevre gibi), maddesel nesnelere (maddeciliğe) değer vermeme, kişilerle ve gruplarla sanatsal yolla bağ kurmak, onlara menfaatsiz hizmet vermek. Günümüzde huzurlu, çağdaş ve sağlıklı birey, rekreasyonla meşgul olan bireydir (TDK, 1982).

2.2. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Destekleyen Unsurlar

Şehirlerin Büyümesi günden güne artan nüfusla beraber kalabalıklaşan metropollerde bir çok alanda ortaya çıkan sorunlar gibi rekreatif faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde de sıkıntılar ortaya çıkarmaktadır. Geçmişte daha az nüfusa sahip olan şehirlerde kentleşmenin hızlı bir şekilde olmasından dolayı daha önce açık alan olarak kullanılan alanların yerlerini binalar almakta ve bundan dolayı rekreatif faaliyetlere gerekli ve yeterli alan yok denecek kadar azalmaktadır. Doğal alanlar tahrip edilip yerine betonarme binalar almaktadır. Bu olumsuzluklar sonucunda rekreatif faaliyetler için kalan kısıtlı alanın ve sahaların daha dikkatli bir şekilde planlanması gerekmektedir. Bu alanların iyi bir şekilde planlanması rekreasyon alanlarına olan ihtiyacı azda olsa gidermiş olacaktır (Aydın, 2009).

Çağımızdaki teknolojik gelişmelerle beraber teknoloji evlerimizin içinde his edilmiş ve elektrik ve mekanikle çalışan aletleri kullanan ev hanımları ev işlerini daha kısa sürelerde bitirdikleri için serbest zamanları artmakta ve bu sayede rekreasyonel faaliyetlere katılabilmektedirler. Metropollerin oluşmasıyla beraber meydana gelen apartman kültürü çocuklar için oyun mekanı olan bahçeleri ve evlerin arasındaki boş alanları nerdeyse yok etmiştir. Bundan dolayı insanla ev içi faaliyetlere yani aile içi rekreasyonel faaliyetleri gelişmesine sebep olmuştur. Gelişmiş milletlerde rekreasyon odası, aile bireylerinin bu husustaki isteklerini karşılayacak standart bir ünite olarak mevcuttur. Rekreasyon odasında bireylerin serbest vakitlerini verimli ve etkili bir biçimde kullanabilecekleri gerek sportif aletler gerekse serbest vakit değerlendirmeye uygun bir çok alet mevcuttur. Bu aletler kişilerin serbest vakitlerini iyi bir biçimde kullanmalarını arzulamaktadır (Aydın, 2009).

Serbest vakitlerin artması kişi için; çalışma kabiliyeti kadar, serbest vakti oluşturulmak ve onu en etkili biçimde kullanma yeteneğinin arttırılmasında büyük önem arz etmektedir. Bu çalışma verimini artırmak, çalışma düzenini sağlanmaktaki yararlı yanı kültürün gerçek anlamda ilerleye bilmesi için toplumun yaratıcı ve geliştirici yanının meydana çıkarılması, serbest bırakılması ve uygar insanın iş

yaşantısının rutinliğinden sıyrılarak özgürce yaşaması, hür iradesi ile yapması bu yöntemle kendini gerçekleştirme ve kendini bulması açısından önem teşkil etmektedir. Böylece kişi hür iradesiyle seçeceği etkinlikler ile serbest vaktini değerlendirerek yeterli derecede yaşam hazzına ulaşmış olur (Aydın, 2009).

2.3. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Etkileyen Faktörler

Süre: Rekreatif faaliyetlere iştirak etmede süre faktörü çok önemli bir yer tutar. Çünkü rekreatif faaliyetlere iştirak etmenin olabilmesi için, bireyin en başta bu faaliyetlere ayıracağı bir süresi olmak zorunda. Bu sebeple insanın iyi bir süre planlamasına ihtiyacı vardır(Ardahan, 2016).

Gelir seviyesi: Rekreatif faaliyetlere iştirak ta ve rekreasyon şuurunun oluşa bilmesinde önemli faktörlerden biridir. Ekonomik durumu iyi olan bireylerin yaşam standartlarının daha iyi olmasından dolayı daha iyi eğitim almalarından dolayı gerçekleşen bilinç ve daha az öneme sahip ihtiyaçlara daha fazla kaynak ayıra bilmeleri rekreatif faaliyetlere katılımlarını artıran etkenlerdir. Bununla beraber vasıtalarla sahip olma, daha çok uzak rekreasyon alanlarına ulaşımı daha kolay ve rahat olduğundan rekreatif faaliyetlere iştirak ı artırıcı seviyede etkili olur. Ekonomik durumu düşük olan bireylerin, yukarıda saymış olduğumuz faktörlere sahip olamaması ya da daha çok azına ulaşıyor olması rekreatif faaliyetlere iştirakını da sınırlı düzeyde tutmakta; bu sebeple ekonomik durumun düşüklüğü rekreatif faaliyetlere iştirak ta engelleyici bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar; ekonomik durumu iyi olan eğitimi iyi almış bireylerin aktif rekreatif faaliyetlere daha çok iştirak ettiğini gösterirken; ekonomik durumu düşük olan bireylerin de pasif rekreatif faaliyetlere daha çok iştirak ettiğini göstermektedir (Ardahan, 2016).

Mevsimsel Etkiler özellikle açık mekanlarda yapılan rekreatif faaliyetler katılıma büyük oranda etki eder. Güneşli gün adetinin fazla olması, sıcaklığın derecesi, günlerin uzun olması faaliyetlere olan katılımın yanında, faaliyet çeşitliliğini ve yoğunluğunu da belirleyen koşuldur. Kış mevsiminde , açık alan rekreasyon faaliyetlerine katılıma daha az ve faaliyet çeşidi daha sınırlıdır. Kapalı alan rekreasyon faaliyetleri ise mevsim şartlarından çok az etkilenir(Ardahan, 2016)).

Cinsiyet: Kadınlar rekreatif faaliyetlere iştirak noktasında, erkeklere göre imkanları daha kısıtlıdır. Çünkü daha çok iş hayatı olan kadınlar işlerinden arta kalan zamanlarda da evin işleri ve çocukların bakımı gibi diğer işlere zaman ayırmak

zorunda kalır, bu nedenle serbest zamanları daha kısıtlı duruma gelir. Serbest vakitlerinin kısıtlanması ve yoğun iş temposunda kaynaklanan yorgunluk hissi, kadınlar da erkeklere oranla daha az seviyede rekreatif faaliyetlere iştirak etmesine sebep olmaktadır (Ardahan, 2016).

İnanç, Toplumsal Değer Yargıları, Normlar: Saydığımız bu unsurlar bazı toplumlarda bireyler sosyal anlamda baskılar oluştura bilmektedir, ve rekreatif faaliyetlere iştirak etmeyi kısıtlayabilmektedir. Gündemde olan, popüler olmuş günün modası sayılan rekreasyonel kaynakların kişilere ne mesafede uzak ve katılımının zorluğuna bakılmaksızın kişilerin ilgisini çekmekte ve iştirak noktasında olumlu bir biçimde etkilemektedir (Ardahan, 2016).

Kentleşme, Kentlileşme ve Nüfus Artışı: Sanayi devrimini gerçekleşmesinden sonra kentleşme ve kentlileşme vakalarında artışlar meydana gelmiştir. Kişilerin yaşam tarzları değişmiş kırsal bölgelerden şehirlere göç eden kişiler değişik sosyal imkanlarla tanışma fırsatı yakalamıştır. Şehir yaşamı, sunduğu olanaklarla kişilere daha çok rekreasyonel fırsat sunmakta, bunun yanında şehirli kişiler rekreasyon idrakına daha çok sahip olmaktadır. Bunun yanında yükselen nüfus ve çarpık kentleşme politikaları sayesinde var olan rekreasyonel alanlar üstünde baskı yaratabilmekte, alanların taşıma kabiliyetini kısıtlaya bilmekte ve bu durum faaliyetlere katılma noktasında engelleyici etki oluşturabilmektedir (Ardahan, 2016).

İnsanların İstek, İhtiyaç ve Beklentilerinin Değişimi: İnsan fıtratı sebebi ile devamlı bir şeyler istemekte, karşılanan istekler farklı istekleri doğurmaktadır. İlerleyen zamanla beraber sosyal alanda, siyasal alanda, kültürel alanda, ekonomik alanda ve teknoloji alanındaki değişim ve ilerlemeler insanın istek ve beklentilerini de etkileyerek değiştirmektedir. Değişen ihtiyaç, istek ve beklentiler beraberinde yeni ihtiyaçlar getirmekte ve rekreasyonel alanlarda da daha çok hissedilmektedir (Ardahan, 2016).

2.3.1. Toplumsal Faktörler

Toplum insanın doğayla ve kendisiyle etkileşimi doğrultusunda oluşur ve biçimlenir. Sosyo-kültürel bir vaka olarak ele alındığında bir mana, değer ve normları barındıran belli bir çevrede, bu mana değer ve normları birbiri ile kurdukları etkileşimde kullanan şuurlu birey ve gruplardan oluşmaktadır. Genel olarak ifade edilecek olursa toplumu manevi kültür (anlamlar, normlar, değerler), maddi kültür (fiziksel araçlar) ve sosyal ilişkiler toplamı olarak açıklanmak mümkündür (Kongar, 1979).

Kişinin hayatı, kitlelerin kültür tüketimi ve serbest vakit kullanma biçimleri ile şekillenir ve kişi, dışa yönelmiş kişi olarak değerlendirilebilir. Sosyal hayat zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır ve bu değişikliklerden ilk önce aile etkilenmiştir. Bunun sonucunda da baskının azaldığı hoşgörü anlayışının geliştiği bir aile ortamı oluşmuştur. Toplumun içindeki kişinin serbest vakit davranışına etki eden sosyal etkenler kişinin içinde yaşadığı toplumun kültürü, sosyal yapısı, etkileşim grupları ve ailesidir (Kaya, 2003).

Günümüzde boş zaman değerlendirme devletin sorumluluğundan ya da toplumsal bir kurum olmaktan çıkarak, eylemden çok katılanların duygusal ve fiziksel oluşumlarına yardımcı olan bir unsur olmuştur. Boş zaman değerlendirme toplumsal bağların, kişisel ilgilerin ve deneyimlerin açıklandığı bir yol, temel bir durum olarak görülmüştür (Millen, 1983).

2.3.2. Ekonomik Faktörler

Gelişmiş toplumlarda, milli gelirdeki hızlı yükseliş ve bunun neticesi olarak meydana çıkan kaliteli yaşam standardı, parasal açıdan serbest zamanı etkilemiştir. Böylece bu toplumları, bireysel ve kolektif hakların ve fırsatların yaygın biçimde merkezileştiği ve boş zaman değerlendirme fırsatlarının temel gereksinimler içinde yer aldığı tüketici toplumları haline gelmiştir (Tezcan, 1994). Bu da, bireyleri, ekonomik refah düzeylerini ve yaşam niteliklerini geliştirme konusuyla çok daha fazla ilgilenmeye yöneltmiş ve tamamen bireysel tercihler doğrultusunda kullanılacak zaman ve parayı yönlendirme düşüncesi, günümüzde bireye sınırsız boş zaman değerlendirme deneyimleri sunabilen büyük bir endüstri haline gelmiştir. Bir tüketici konumundaki insanın boş zamanı değerlendirme ile ilgili seçiminde, sosyo-kültürel faktörlerin yanı sıra sosyo-ekonomik faktörlerin de çok önemli etkisi olduğu görülmektedir (Kaya, 2003). “Kavramsal Model” yaklaşımına göre, tüketici konumundaki birey, boş zaman değerlendirme etkinlikleri konusunda tercihini yaparken, “durumsal faktörler” ve “bireysel faktörler” olarak iki önemli etkileşim içindedir. Durumsal faktörler, bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrenin özelliklerini kapsamaktadır (Tezcan, 1994).

Bireysel faktörler ise, bireyin demografik ve sosyo ekonomik özelliklerini oluşturan kültürel ve ekonomik çevresi; tutumlar, ilgiler ve düşüncelerin oluşturduğu değerler sistemi; yaşadığı ve yaşamakta olduğu deneyimler ile sahip olduğu bilgi birikimidir. Eğer birey, istediği boş zaman etkinliğine ulaşabilir veya

gerçekleştirebilirse bu, davranışa dönüşebilir. Aksi halde birey, başka bir seçime yönelme durumunda kalmaktadır. Fiziki çevrede boş zaman değerlendirme kaynaklarının taşıdığı özelliklerin yanı sıra, boş zaman değerlendirme eğiliminin davranışa dönüşmemesi, bireysel faktörler içinde yer alan meslek ve gelir ile doğrudan bağlantılı olan zaman ve para kaynaklarının durumu ile açıklanmaktadır (Kaya, 2003).

2.3.3. Demografik Faktörler

Günümüz toplumlarında farklı unsurlar insanları birbirinden ayırt etmektedir. Irkları, statüleri milliyetleri, dinleri, mezhepleri, eğitimleri, kültürleri ve ekonomik durumları gibi farklılıklar bu grupları meydana getirmektedir. Kişinin serbest vakti kullanma yöneliminde, sosyal grup, etkileşim grupları, kültür, aile veya bakım kurumlarının ciddi rol almasının yanında kişinin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, yaşadığı yerleşim birimi ve eğitim düzeyinin) de tesir ettiği söylenebilir (Wilson, 1980).

İnsanların birbirleriyle olan münasebetlerinin düzenlenmesinde ve toplum kurallarına uymada rekreatif etkinlikler önemli görevler alır. İyi bir vatandaş olabilmenin öğretilmesinin temelinde insanların sosyal ortamda toplumun normlarına uymaları, hareketlerini kontrol altına almaları gibi özellikler bulunmaktadır. Bu hususlar bir voleybol veya futbol çalışmasında yahut müsabakasında sporcuların harfiyen uymaları gereken kurallar yada davranışlara benzer (Wilson, 1980).

Rekreasyon faaliyetleri toplumu oluşturan gruplar arasındaki meydana gelen veya gelebilecek çatışmaların düşmesinde önemli görevler almaktadır. Rekreatif etkinliklerde demografik özelliklerin hiç bir önemi kalmaz ya da ortadan kalkar. Her muhitten kişiler ortak hazları istikametinde etkinliklerde birlikte hareket eder ve ortaklaşırlar.

Etkinlikler, her muhitten gelen kişilerin birbirleriyle kaynaşmasına, arkadaşlıklar kurmasına ve aynı amaç doğrultusunda hareket etmelerine olanak sağlar (Kaya, 2003).

2.4. Rekreatif Etkinliklere Katılmanın Yararları

Boş zaman iyi kullanıldığında kişinin haz almasını, isteğini, yeteneklerini, sorumluluk ve özgürce yaşama, vaktini etkili kullanma ve bu sayede kendini gerçekleştirmeye olanak vermektedir (Çakıroğlu, 1998). Rekreasyon rekreasyon faaliyetlerine iştirak etmek ile kişi kendini ifade etme, tecrübelerimizi diğer bireylerle paylaşma, kendimizi başarılı görme, değişik arkadaşalar edinme ve tanıma, kendi gerçeğinin farkına varma ve kişiliğimizin gelişimini tamamlama gibi pozitif sonuçlar elde edebiliriz (Kılbaş,

2004). Rekreatif faaliyetlerinin insana sağladığı yararlar şöyle sıralanmaktadır. (Önal, 2007):

- Macera ve yeni tecrübeler edinme arkadaşlık gereksinimi; İnsanların birlikte olma, arkadaşlık kurma, toplumsal ilişkiler ve işbirliği yapmaya yönelik gereksinimlerini karşılar. Özellikle takım oyunları birlik ruhunu geliştirir.
- Fiziksel sağlamlık; Serbest zaman etkinlikleri insana motor gelişimi ve daha iyi koordinasyon için fırsat sağlar Kendini ifade etme gereksinimi: Kişide sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur. Toplumda temel amaçlardan biri sağlıklı kişiliktir
- Dinlenme; Heyecanlı ve sıkıntılı, güçlüklerle geçmiş bir günün sonunda hoşla giden bir Rekreatif faaliyet (TV izlemek, kitap okumak, sinema, tiyatro, spor yapmak vb.) kişiyi dinlendirir. Dinlenme fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönde olabilir.
- Hizmet duygusu; Grup liderinin grubun gelişmesi karşısında hizmetten doğan duygu yoluyla mutlu olur. Bir bahçıvanın yetiştirdiği çiçeklerin onu mutlu etmesi de bunun gibi bir şeydir.
- Güzellikten hoşlanma; Rekreatif etkinlikler ve doğru bir rekreatif eğitimi kişinin güzelliklerden hoşlanmayı öğrenmesini sağlar. Örneğin; manzaranın güzelliği, bahçeler, el sanatları, güzel bir mimari eserden etkilenme gibi.
- Zihinsel güçleri kullanma; Forum, münazara, tartışma grupları, satranç, doğa incelemeleri, yazı yazmak, beste yapmak, şarkı söylemek, briç oynamak tekniklerle beraber aynı zamanda bir de zekâ işidir.
- İnsanların dinlenme ve eğlenme gereksinimi; Serbest zaman değerlendirilmesiyle karşılanarak onların hayata olan bağları güçlendirilir ve mutlu olurlar.
- Keşfetme ihtiyacına cevap verir. Yeni bir roman yazmak, resim yapmak gibi.
- Kendini ifade etme gereksinimi: Kişide sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur. Toplumda temel amaçlardan biri sağlıklı kişiliktir.

2.4.1. Fiziksel Yararlar

Sanayileşmeyle beraber teknolojinin ilerlemesi beraberinde iş anlamında insanların yapmakta olduğu işleri artık robotlarla gerçekleştirmektedir. Bu nedenle insanlar daha az efor harcamakta ve durağanlaşan insanlarda buna bağlı olarak fiziksel anlamda bir çok hastalık ve sorun meydana gelmektedir. Bu hastalık ve sorunlarla baş etmenin veya tamamen kurtulmanın yolu fiziksel aktivitelere katılmaktır. Boş zaman

etkinlikleri içerisinde bulunan başta spor, yürüyüş, dans, çeşitli eğlenceler, kişinin fiziksel sağlığı için gerekli ve göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. İnsanoğlu doğası gereği hareket etme zorunluluğun da olan bir varlıktır. Ana rahmine düştüğü andan itibaren belirli bir sırayla bütün organları gelişir ve vücut sistemi büyümeye başlar (Zülal, 2002).

Hayatın devam edebilmesi için harekete gereksinim vardır; eğlenmek, yürümek ve beslenmek gibi çeşitli davranışları yapmak gibi. Sıhhatli büyümek, gelişmek ve hayatı devam ettirebilmek için sağlıklı bir bedensel yapı ve fiziksel etkinlik gereklidir. Yapılan çalışmalar sonucunda disiplinli bir fiziksel etkinlik, sağlık üzerinde pozitif yönde ve önemli derecede etkili olmaktadır (şişmanlık, kalp, dolaşım sistemi, yüksek tansiyon, yağlanma, kilo bazı kas ve eklem rahatsızlıkları gibi) Egzersizlerle sağlığın koruna bilmesi bilimsel bir gerçekliktir(Zorba, 2000).

Sağlık sözüyle genel olarak fiziksel sağlık anlaşılmaktadır. Halbuki sağlık komple bir bütündür ve insanın ruhsal, bedensel ve zihinsel açıdan tam iyilik halidir. Sağlıklı olmanın ve sağlıklı yaşamamanın yolu spordur. Sporu yalnız sağlık üzerinde etkilidir demek eksik bir ifade olarak kalır. Spurun sağlık dışında birçok olumlu sonucu vardır (Erdemli, 2002).

2.4.2. Psikolojik Yararlar

Psikolojik yarar hali, kişinin ruhsal yönden iyi olmasını ifade etmektedir. Ruh sağlığı; İnsanın hem çevresiyle ve hem de kendisi ile genel olarak istikrarlı ve uyumlu olmasıdır. Ruhsal bakımdan sağlıklı bir insanda aranan nitelikler, olgun bir insanda aranan niteliklerdir. Ruhsal yönden sağlıklı olan insan, seven ve sevilen, tutarlı davranışlar sergileyen, özgürce hareket edebilen, realist, etrafıyla uyumlu münasebetler kuran, toplum içinde saygınlığı olan ve görev bilincinde olan kişidir. Amaçları doğrultusunda, verimli ve doğru bir şekilde yeteneklerini kullanır. Kendine güveni olan, ümitsizliğe kapılmayan, hoşgörülü ve esneklik sahibidir (Yörük, 1980).

Çağımızda insanın yoğun ve stresli hayatı kişide moral bozukluğu ve hayata küsme ile beraber farklı sıkıntılarda meydana getirmektedir. Metropollerdeki yoğun ve stresli yaşamın getirdiği sorunlu yaşam insanoğlunda rahatsızlığa sebebiyet veren refleksler göstermektedir. Bu refleksler mühim bir sorunu meydana koymaktadır. (Karaküçük,1999).

Bunun gibi sıkıntı ve sorunlardan kurtula bilmek için insanlar farklı ortamlara girip hayatlarını daha eğlenceli bir hale getirip moral kazanmaya çalışırlar Bu ortam bu kişiler için dinlenmek, eğlenmek ve hayatlarında farklılık yarata bilecek boş zaman faaliyetleridir. Diğer bir açıdan da değerlendirilmeyen boş zaman faaliyetleri kişide daha çok sorun ve sıkıntıya sebep olmaktadır. Bu sorun ve sıkıntılar kişiyi daha büyük ve daha zararlı alışkanlıklar edinmesine sebep olur. (Alkol, uyuşturucu, sigara, psikolojik rahatsızlıklar ve diğer türlü suçlara itmektedir.). (Atmaca, 1997).

Boş zamanları değerlendirilmesinin ruhsal bakımdan faydalarını şu şekilde açıklayabiliriz; Kişinin boş zamanını faydalı bir şekilde değerlendirmesi sonucu kişiyi fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden toplumla bütünleşir. Kişinin başkalarının hak ve özgürlüklerine saygılı, adil ve dürüst olmasına yardımcı olur. Kişinin daha hoş ve daha çok sosyalleşmesine yardımcı olur. Kişide meydana gelen stres ve farklı sıkıntıların daha kolay bir şekilde atlatılmasına yardımcı olur. Boş zaman faaliyetlerine iştirak etmesi kişide meydana gelen stres ve farklı sıkıntıların daha kolay bir şekilde atlatılmasına yardımcı olur. Münhal süre etkinliklere iştirak tavrı tadil, şahsi ilerleme, sıhhatli his zamanı vb. çözümlere gitmede bireyi tutar. Mekan başkalaştırma ile şahıslar, üstünde bulunan tazyiki dışlarlar. Münhal süre etkinliklerinin farklı bulunması, başka ile ruhsal netice çıkarır.⁷¹ bir hayli psikolog yenilenme istikrar , saadet tutulmasında aktif faktör bilinmiştir. Arta kalan zamanlarda yalnız hastalıkla mücadele değil ruhsal düzeltmelerinde yapılmasında büyük rolü vardır. psikologlar mental ve ruhsal olarak yardımcı olduğuna inanırlar. (Kraus, 1977).

2.4.3. Sosyal Yararlar

Kişiler yaradılış gayesiyle toplumsal farklarla var olmuşlardır. Kişiler aralarındaki diyaloglarda sadece bedensel gereksinimi karşılamaz. Bunun yanı sıra etkinlik ,teslimiyet ve toplumsal gereksinimlerini karşılarlar. Sosyalleşme uzun bir süreçtir. Etkinlikler toplumsal konular için çok önemli bir araçtır. En önemlisi edindiği davranışlar hayatı etkiler. Toplumsallaşma zamanında kişinin içinde yaşadığı topluluğun kültürünü ve gereken davranışları karşılar.

Topluma katılma zamanında kişinin çevresi çok önemlidir aile ve arkadaş grupları gibi. Katılımcılar toplumsal gereksinimlerini grup ile karşılarlar ve yahut ta mekanlarda karşılarlar. Bu insanda bir haz oluşturur. Karakterini oluşturmada etkisi olur. İnsan müsait zamanlarda etkinliklere katılarak başka bir kimlik oluşumuna

gidebilir. İnsanlar için müsait zamanlarda ki etkinliklerde bulunmak toplumsal statüsünü artırır.(Cordes, 1991).

Çağımızın şartları insanı her gün biraz daha normal ve stabil yaşama sürüklemektedir. Çevresindeki şartlar ve kurallar insanı bulunduğu sosyal ortamdan uzaklaştırıp farklılaşmaya sebebiyet verecektir. Çağımızın yaşamında birden fazla unsurlar, kişileri birbirinden uzaklaştırmaktadır. Parasal sınıf, sosyal mevki, çeşit, ulus, eğitsel ve kültürel çeşitlilik veya başkalaşmak kişileri birbirlerinden ayırır. Bireyler arasında güvensizlik şüphe ve itimatsızlık oluşur. Arkadaşlık komşuluk ve birlik duygularından uzaklaşırlar. Toplu halde etkinliklere katılmak dayanışmayı artırır. çağımızın insanı yeterli süreyi ve maddi olanağı yakaladığı takdirde, her zaman kişiler ve kendisini ifade edebilecek etkinliklere yönelecektir. Yapacağı etkinlikle kişiler birbirlerini anlayarak yakınlaşarak samimi ortam oluşacaktır. Durum bu şekilde olduğu takdirde zamanı daha iyi değerlendirerek hayatın değerini artacak hayat daha yenilikçi saadetli ve huzurlu bir hal alacaktır. (Tezcan, 1977).

2.5. Rekreasyon Bölümlendirmesi

Rekreasyon gruplaşması, unsurlar veya kriterler doğrultusunda rekreasyon kalıplaşmaktadır .insan istek ve amaç doğrultusunda rekreatif etkinliklerde bulunmayı düşünmüşse buna uygun fikir çeşidi olarak rekreatif ortaya çıkar. Kişilerin tek tek şahsi istekleri ve amaçları olabileceği ,bunun akabinde farklı rekreatif faaliyetlerin varsayımında bulunursak , emin şekilde bir topluluk veya farklılık olmasının güçlüğünü olacaktır, şartlar dahilinde rekreasyonu ilk olarak hedeflerine, çeşitli kriterlere göre ve özel işlevlerine göre üç bölüme ayırarak şekil 1'deki gibi gruplayabiliriz (Karaküçük, 2001).

2.5.1. Hedeflerine Bakarak Rekreasyon Bölümlendirmesi

Rekreasyon faaliyetleri dinlenme amacıyla yapıldığından uygun zamanda bütün olarak istirahat, fiziki ve mental açıdan sağlıklı olunması korunması ve bu sağlığın düzenleyip koruma amacı taşıdığındandır. Rekreasyon faaliyetleri kültürel amaçla uygun zamanın, geçmiş dönemdeki tarihi ve sanatsal eserlerin, kültürel etkinliklerin ve müzelerin gezilmesinin değerlendirilmesidir. (Karaküçük, 2001).

Sosyal hedefle yapılan boş zaman faaliyetleri sosyal bağlar geliştirmek ve kurmak hedeflediğinden rekreasyon faaliyetleridir. Boş zaman da yapılan sportif etkinlikler; etkin spor düzenleyerek pasif haliyle, yönetici , taraftar , farklı bir şekilde rekreasyon sportif amaçlarının ele alınmasıdır. Gezi hedefli düzenlenen boş zaman

faaliyetleri; ilk başta izin zamanlarında bağlı oldu yerden, farklı yerlere gitmek , oraları gezmek araştırmak görmek için yapılan rekreasyon çeşididir. Estetik hedefle yapılan boş zaman etkinlikleri, birçok dalı olan sanatın, farklı dallarıyla uğraşarak boş zaman değerlendirilmesidir .(Karaküçük, 2001).

2.5.2. Farklı Şartlara Bakılarak Boş Zaman Değerlendirilmesi

Herkesin bildiği üzere bütün serbest zamanları içine alan boş zaman çalışması olarak açıklaya bileceğimiz açık hava boş zamanlarında ilk olarak temel su bölgeleri ormanlar, dağlardır. Kişi çağdaş yaşamın üzerinde oluşturduğu ruhsal çöküntüden kurtulması, özgür kalması , rahat etmesi, ruhsal ve fiziksel gereksinimleri karşılamaktadır . salon etkinlikleri toplantı tiyatro , sinema veya benzer aktiviteler ile TV izlemek , radyo dinlemek , arkadaş ziyaretleri , kitap okumak , kapalı alan etkinlikleri boş zaman faaliyetleridir. Toplumsal hayata bakılarak çağdaş , yada kültürel veya her fikrin her sesin belirli bir fikri desteklemesiyle etkinliğin sağlandığı boş zaman etkinlikleridir (Karaküçük, 2001).

2.5.3. Kişisel İstekleri Benimseyerek Yapılan Belli Durgunluk ve Eylemler Durumuna Bakılarak Boş Zaman Bölümlendirmesi

- Maddi boş zaman: Parasal olarak yapılan etkinlikler
- Toplumsal boş zaman: Farklı sebeplerle kişilerin toplanarak bulundukları etkinlikler örneğin, halı saha maçı
- Milletler arası boş zaman : ilerleyen rekreasyon düşüncesiyle beraber, kırsal boş zamandan şehir içi rekreasyon etkinlikler , milletler arası geziler ve faaliyetler bilinerek görülmeye başlanmıştır.
- Sanatsal boş zaman : sanatsal olguları görme , bilinen müzik yapıtlarını dinleyerek yapılan etkinliklerden oluşmaktadır.
- Bedensel boş zaman : kapalı veya açık ortamlarda oluşturulan bütün sportif faaliyetleri kapsamaktadır.
- Gezi boş zamanı : trekking ,piknik, avcılık gibi su ve arazi kullanılmasıyla yapılan faaliyetlerdir. (Karaküçük, 2005).

2.6. Rekreasyonun Özellikleri

Rekreasyonun çok çeşitli alanları vardır. Kişinin bu alanlarda katılma ihtiyacı duymasından amaçları neticesinde boş zaman değerlendirmesi ortak bir amaç taşımaktadır. Boş zaman değerlendirmesinin ortak amacı sebepleri belirler. Sebepler yapılan araştırmalara bakılarak şu şekildedir:

- a) Boş zaman etkinlikleri kimseye zorlama yapılmaz . kişi kendisi için en uygun olanı seçer ve gönüllüdür.
- b) Boş zaman etkinlikleri, evrenseldir, her yaştan ve cinsten insan katılmasına olanak vardır .
- c) Boş zaman etkinlikleri, her mevsim iklim şartları fark etmeksizin yapılabilir. Açık veya kapalı alanlarda yapılan boş zaman etkinlikleridir.
- d) Boş zaman , farklı etkinlikler kapsamaktadır, üyesine doygunluk verir haz sağlar ve bir hedef belirler.
- e) Boş zaman , etkinlik içerir ,etkinlikler , toplumsal ,zihinsel , fiziksel olabilir. Kişiy e toplumsal ve şahsi değerler kazandırmaktadır.
- f) Boş zaman etkinliği yapılırken , farklı bir etkinliğ e ilgi duyma ve haz almasına yardımcı olur . farklı etkinliklere katılmasına yardımcıda olur.
- g) Boş zaman , sosyal halkın ahlakına, geleneğine, maneviyatına ve törelerine ters olmamalıdır . toplumsal değerlerine uygun olmalıdır.
- h) Boş zaman etkinlikleri, bireysel bulgular ,mutluluklar ,tatmin olmasında , sosyal bağlar içerisinde hedeflerinden ve amaçlarından dolayı yan ürün olarak ele alınmaktadır . diğer yandan bireylerin ruhsal durumlarını, fiziksel ve sosyal durumlarını, vatandaşlık hislerini, sağlıklarını ve farklı şahsi gelişmelerini bünyesinde bulundurur.
- i) Boş zaman etkinliklerinin maddi bir bütçesi vardır. oluşturulan etkinlikler fark etmeksizin etkinliği yapan kişinin bir bedel ödemesi, farklı ifade ile bireyin kişisel olarak maddi bir bütçe ayırması gerekmektedir. (Bozatay, 1998).

2.7. Okul ve Rekreasyon

Eğitimin sosyal alanda okul pazarlığı yâda hizmetin eğitildiği yerdir.(Başaran, 1984). Okul sadece fiziki yapısı ile bir taş yığını değil içindeki canlı unsurları ile (öğrenci, öğretmen, idareci, personel vs...) bir kültür atmosferi, sosyal yaşantının hacmi küçük bir modeldir (Celkan, 1993).öte yandan personelini, öğrencisini, uygulamalarını yada programlarını boş zaman şartlarına göre farkındalığı sorumluluğu yüklediği

yerdir. İlk dönemlerde, okullarda sadece öğretmen öğrenci ilişkisi varken ve öğrenciler sadece bir üst öğretime veya sınavlara hazırlama aracı durumunda iken okulların fonksiyonları, zaman içerisinde büyük değişikliklere uğramıştır (Karaküçük, 2001). İnsan sadece beyinden ibaret değildir ve ihtiyacı olan eğitilmeyi zekâsı kadar ruhsal ile vücudu hali bulunur. Bunun sağlamanın yolu spor ve beden eğitimidir. hepsi gelişmekte, uygar ülkelerden bu yolda hiçbir değerden kaçınılmamıştır (Öztürk, 1998).

Günümüzde bu değişme süreci devam etmektedir ve okullar öğrenciler sadece üst öğretime hazırlayıcı olmakla kalmayıp aynı zamanda onlara modern bir toplum vatandaşları olarak kendi kapasite ve yeteneklerini en uygun şekilde değerlendirme imkanı verme amacını gütmektedir. Okulların değişen fonksiyon süreci içerisinde, rekreasyon eğitimi önemli yer tutmaktadır. Toplumun gelişmesine ve isteklerine paralel, okulun üstlendiği fonksiyonlarda değişimler yaşanmaktadır. Çağımızda boş zamana gösterilen alaka öğretme kapasitesinde, ruhsal ve fiziki duruma, katkısının gücünde toplanmaktadır. Bu güç okulların rekreasyon eğitimine ağırlıklı olarak yönelmeleri gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilere verilen eğitim boş zamanlarını olumlu yönde kullanmaları rekreasyon faaliyetlerini eğitimi destekleyerek ve amaçlarına yönelik vermek anlayışında olmalıdırlar .(Karaküçük, 2001). Serbest zaman aktiviteleri eğitim kurumlarının içerisinde yalnızca bir eğlence amacı ile bulunmamalıdır. Çünkü rekreasyon etkinlikleri aynı zamanda yaşam kalitesini ve yaşam boyu başarıyı etkileyen önemli ve güçlü birer eğitim materyalleridir (Fialova, 2004).

Bütün çocukların, en üst düzeyde sağlıklı olma, zihinsel ve bedensel gelişim için özgür bir ilköğretim eğitimi alma ve serbest zamanı, dinlenme ve oyun oynama hakkı vardır. Bu sebepten dolayı eğitim ortamında beden eğitimi ve sporun bütün uluslarca dikkate alınması gerekmektedir (Doll, 2004). Okul içi ve okul dışı aktiviteler fiziksel, sosyal ve duygusal sağlığın gelişmesini sağlayan fiziksel aktivitelerde kişilerin becerilerini geliştirir, sportmenlik, centilmenlik, grup üyeliği ve sosyal statü almayı sağlar. Bu rekreasyon programları kişilerin bir çok spor branşına ilgi duymasını sağlayarak serbest zamanlarını mutlu geçirmesine yardımcı olmaktadır (Bucher, 1972).

Tezcan, genel olarak okulların serbest zaman eğitimdeki işlevlerini şu şekilde özetlemektedir;

- a) Bireylerin değerlerinin artırılması ve kişinin hayatında hazzı hissetmesi ve yaşaması yönünde kişiye yardım etmesi

- b) Bireylerin serbest süre beklentilerini ortaya çıkarmak ve onu neşelendirmek, hususi olarak değer ve tutum gelişmesini sağlamak
- c) Serbest süre becerilerini eğitmek, serbest okul zaman yapmakta gereksinim hissettiği bütün yetenekleri vermek için ideal bir ortamdır. Oyunlar, koşular, spor dalları gibi birkaç yeteneği, fiziksel ilerlemesi, aktif olmayı ve motor koordinasyon elde etmesine katkıda bulunur.
- d) Serbest süre fırsatlar şartlar ve hizmetine yardımcı olmak
- e) Bedensel imkânlar serbest sürelerden faydalanması, yararlanmak yâda geliştirmek.
- f) Farklı grupların sorumlulukları ve kurumlarından, alakalar ve imkanlar yönünden işbirliği yapmak (Tezcan, 1994).

Milletlerin gelecekteki konumunu garantiye alan eğitim durumudur. Düzenli ve ileriye hesaplayarak modern eğitim ülkenin büyük bir sıkıntısıdır. Ülkede, eğitim verilirken bilinçsiz ve şiddetli şartlara yer verilmektedir. Ülkemizde, hâlbuki eğitim öncelikli hedefi, öğrencilerin serbest zamanlarını güzel şekilde değerlendirmesi için okullara şartlar sunulmuştur. Lakin ihtiyaç duyulan konular verilmediği için yapılanlarda hedef gerçekleşmemiştir. Türkiye’de eğitimde yaşanan bu problem rekreasyon eğitimine de yansımaktadır. Ülkede doğrudan boş zamanları değerlendirme adı altında bazı konulara eğitmekte olduğuna denk gelinmiştir (Yılmaz, 1996).

Etkinlikler;

1. Yasal konulara alınmış rekreasyon hedefi bulunan konular.
2. Eğitsel kollar,
3. Ders dışı etkinlikler şeklindedir (Yılmaz, 1996).

Resmi müfredatta yer alan beden eğitimi, resim, müzik gibi rekreatif içerikli derslerin uygulanmasına oluşan sürenin az olduğu bilinmektedir. Kısıtlı sürede, öğretmenler yönünden amaca uygun hareket edilmemektedir. Olarak değerlendirilmektedir. Özellikle ilköğretimlerde bedensel etkinlik dersinin büyük çoğunluğu temel sportif eğitimden yoksun sınıf öğretmenleri tarafından verilmekte yâda öğrenciler bu zamanda da sınıfın ya serbest bırakılması veya anne, babaların desteğiyle eğitimciler yönünden değerli görülen diğer dersler için kullanılmaktadır (Aslan, 1996).

Okulların rekreasyon eğitimine yönelik bir diğer uygulaması konu dışı faaliyetler çağdaş eğitim yerlerinde paralel ders yada ikinci konu gibi isimlendirilir, bütün

öğretimin ayrı ayrı olamazmış gibi adlandırılmaktadır.(Karaküçük, 2001). Ders dışı etkinlikler, sınıf çalışmalarına ek olarak ancak bütünüyle okul zamanı dışında, öğrencilerin tamamen kendi isteğiyle, okulun rehberlik ve denetimi altında katıldıkları etkinliklerdir (Finn, 2000).

Yapılan araştırmalara ders dışı etkinliklerle öğrencilerin öncelikle kahvehane gibi yerlere gitmelerini engellendiği görüşünü yaygın olduğunu göstermektedir. Ayrıca ders dışı etkinliklere katılmama ya da çok az katılmanın olduğu durumlarda öğrenciler arasında geçimsizlik ve uyum sorunlarının arttığı belirtilmektedir. Okul yöneticileri ile yapılan bir çalışma sonucunda ders dışı etkinliklere yarışmacı olarak veya yarışmacı olmadan katılan öğrencilerin akademik başarılarının olumlu ya da olumsuz etkilenmesi konusunda yöneticiler fazla bir fark gözetmediklerini belirtmekte ve “kısmen olumlu etkilenmektedirler” ifadesi ağırlıklı olarak kullanılmaktadır (Karaküçük, 2001).

Okullarda öğretilen dersler, her ne kadar öğrenciye birçok bilgi, beceri ve alışkanlık sağlıyorsa da bunlar öğrencinin kişiliğinin oluşumu için tam olarak yeterli değildir. Ders konu dışı faaliyetlerle talebelerin yalnız defter ve kitaplarına yazan yazdırılan bilgiyle hayata atılmasını yaşama tutulmasını özgür hür fikirler vermesini bekleyemeyiz. (Binbaşoğlu, 1991). Yani ders dışı etkinliklerin amacı; bireyin tam potansiyelini kullanabileceği eğitim bir eğitim ortamı içerisinde, sadece “kitap kurdu” olarak mutlu olamayacağı ve gerçek hayata ayak uyduramayacağı düşüncesiyle çok yönlü yetiştirilmesine katkıda bulunmak olmalıdır (Gençay, 2003).

Sosyal kişilerin okul içi ve dışında rekreasyon ve beden eğitimi derslerinde etkinliklere katılarak sıhhatli güçlü karakterli çevik özgür ve düşünce sistemi olarak bilimsel düşünen yeteneğe çalışarak kazanacaktır. (Yetim, 2000). Bunun için okul dışında onları bira arada tutacak; ortama, lidere ve arkadaş gruplarına gereksinim vardır. Ancak bazı büyük kentlerdeki okullarda uygulanan kol faaliyetleri ve sosyal faaliyetler dışında gençliğin okul dışında bu gereksinimini karşılayacak bir örgütlenme yoktur(İnan, 1989). Okullardaki eğitim sistemindeki aktivite yetersizliği öğrencilerin fiziksel olarak aktif kalmalarına engel olan sebepler arasındadır (Yılma eğitsel kolların da etkin bir biçimde uygulanmadığı görülmektedir. Eğer bu uygulama hafta da 1 saatlik eğitsel kol dersinin dışına çıkarak, gerçek anlama ulaşıyorsa, bu tamamen öğretmenlerin becerikliliğine, liderlik vasfı taşımasına ve şahsi gayretlerine bağlıdır (Aslan, 1996). Ayrıca okullarda uygulanacak olan rekreatif etkinlikler sadece öğrencilere fayda

sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda okul öğretmenlerinin işbirliği içinde çalışmasına sebep olarak öğretmenler arası iletişime ve okulun atmosferine katkı sağlayacaktır (Finn, 2000).

2.8. Rekreasyon Eğitimi

Rekreasyon esnasında kıymetlendirme konusu, gelişmekte veya gelişmiş milletlerde kültürel ve sosyal bir sorun haline gelmiştir. Bu milletlerde boş zaman artmakta olsa da kişilerin bu konu hakkında bilgisi yetersiz kalmaktadır. Gerekçelerden dolayı kişilerin hayattan zevk almaları toplum için çalışma yapmaları parlak birer birey olmaları ve bilgi sınırlarının gelişmesini sağlayacak aktivitelerden uzak kalmaları onların boş zamanlarını harcamalarına sebep olmaktadır. Hal böyleyken tam bu kısımda rekreasyon önem kazanır. Boş zamanları etkin biçimde kullanabileceğini kavrayamamış., bu eğitimden uzak kalmış. Toplumsal kuruluşların içerisinde yer alan bu insanların rekreasyon, yani bu eğitimi iyi kavrayamayan kişiler bulunduğundan bu konu hakkında bilinçlenmede yanlış biçimdedir. Bu konu bakımından örnek olarak ülkemizi verebiliriz.(Karaküçük, 2001).

Türkiye de farklı kültürlerin, özgür zamanlarını kullanabilme yönünde ders almamaları, boş vakitlerini etkin ve yararsız tek biçimde kullanmalarına sebep verecektir.(Tezcan, 1994). Hâlbuki süreyi kullanmak, kendisi ile etrafını ileriye, üretken yâda bireyleri iyi hissettirmeye yöneltecektir. Bireyin hayatını güzelleştirmesi ve yaşam kalitesini yükseltmesi için boş zamanlarını güzel değerlendirilmesi öğretilmelidir, özgüven ve liderlik vasfı arttırılmalıdır.(Çelebi, 2003). Bununla ilgili olarak düzenleme planları yapılk bireylerin toplum seviyelerini yükseltecek serbest zamanlarını etkin bir şekilde kullanmaları öğretilmelidir. Şeklinde yer alsa da, serbest zaman eğitimi stratejimizde eksikliği bulunan şimdiye kadar planlaması tamamlanamamış olan genç, çocuk ,yaşlı topluluklarının ihtiyaç duyduğu , bir sorun durumundadır (Tezcan, 1994).

Fache ve Marciszewska, yaptıkları çalışmada serbest zaman eğitiminin amaçlarını şu şekilde belirlemiştir;

- a) Serbest zaman bilincini ve becerisini geliştirmek
- b)Kişilerin serbest zaman dağarcıklarını genişletmek
- c) Serbest zaman etkinliklerinin çeşitlerinden haberdar olunmasını sağlamak
- d) Sosyal becerileri geliştirmek ve sosyal iletişimi sağlamak
- e) Zaman planlama yeterliliği ve sorumluluğunu artırmak

f) Toplumda bir serbest zaman akışkanlığı oluşturmak

Boş zamanlarını iyi değerlendirme farklı çeşitlerde yargılansa da bireyin müsait zamanlarını güzel değerlendirmesidir. Bireyin serbest zamanlarını daha doğru seçeneklerle aktivitelerle geçirmesi, düzenli olarak plan ve proje isteyen bir eğitim ile ilgilidir. Boş zamanların planlanması ve düzenli olarak genç , çocuk ve yaşlılara sistemli bir şekilde aktarılması ile ilgilidir. boş zamanı değerlendirmenin önemini kavrayacaktır. (Çakırcıoğlu, 1998).

2.9. Gençlik ve Rekreasyon

Bireylerin sıkıntılarını çözme onları sosyal hayata uyumlu bir hale getirmek sosyal hayatın kültürel değerlerine ulaştırmak için Amerika'nın önlem olarak aldığı eğitimin aracı olarak gereksinim duyulan serbest zamanları verimli geçirebilme eğitimin birinci önceliği olarak kabul edilmiştir. Gelişmekteki ülkelerde hayatını sürdüren herkesin, en önemlisi genç tabakanın serbest zamanlarını harcamaları sosyal ilerlemeye göre değerli kayıplardır. Uğraşsız, amaçsız, gayretsiz geçip gitmekte olan bireyin güçlülüğüne göre yaratıcı, itici desteği oluşturmaktadır. Genç tabakaya ve sosyal topluma iyi bir ilerleme fırsatı sunar.(köknel,1979)

Türkiye'nin serbest zaman aktivitelerine yönelmemelerinin sebepleri şunlardır (Tezcan, 1991).

Bütçe Yetersizliği: Devletin tanıdığı fırsatların sınırlı olması, Aile bütçelerin sınırlı olmasıdır.

Gruplaşmamak: Gruplaşma hizmet etmeyi kolaylaştırır. Bina araç gereç sağlama personel ihtiyacı örgütlenme ile alakalıdır. Resmi ve gönüllü kurumlarla bundan dolayı örgütler yeteri kadar iyileştirilememiştir.

Boş süre eğitim eksikliği: Genç tabakaya şuana kadar bu konularda yeterince aydınlatma yapılmamıştır. Gerek ailesi yada okulları bu tür konulara ihtiyaç duyulan değeri göstermemiştir. Ailelerin genellikle aktivitelerin çocuğu okulundan geri atan faydasız olarak görmüşlerdir. Eğitimde, konu dışı aktiviteler ve konu dışı süreler önemsenmemiştir.

Toplumsal ve kültürel baskı: Burada önemli olan kızlardır, batıl inançlar, anlamsız inanışlar genç tabakayı çeşitli aktivitelerden günahı sebep görüp yasaklamış ve uzaklaştırmıştır. Büyüme aşamasında olan genç tabaka serbest zamanlarını ihtiyacı olduğu gibi kullanamaması en başta var olan sosyal, psikolojik ve ekonomik

problemleri aşırı şekilde ifade eder genç tabakanın fiziksel gelişme yüzünden isteklerini doyuracak ve aktivitelerde bulunmasında zorunluluk ve fayda vardır. (Erkal, 1986). Halkın gelişmekte olan yaşam seviyesinde olmasında genç tabakanın büyük katkısı vardır. Genç tabakanın toplum ayaklanmasında görevleri ile sorumluluklarını bilmesi bilinçlenme yöntemi ile doğruca alakalıdır. genç tabakada değerlendirmeleri için boş zaman aktivitelerine yetiştirilmesi bakımından değer kazanır (Yavuzer, 1999).

Eğitsel kuruluşlarda oluşturulan rekreasyon aktiviteleri hayatta kalma ile güvenliğine fayda ederek yaşamdan haz ve zevk alınmasını sağlar. Sadece genç tabaka üst seviye değerli olmuş rekreasyon aktivitelerini fazlalaştırılıp özümsemesi ülkede devlet yönergelerinde yasalarda ve kanunda edindiği yeri görmekteyiz bazıları aşağıdaki gibidir.

-Fiziksel ve mental açıdan sağlam bireyler oluşturulmasının şartlarından kabul edilen fiziksel aktivitelerin toplumsal şekilde olmasını sağlayacaktır.

-Rekreasyon yapılanması hayatın önemli kısmı durumuna gelmelidir

-Yalnız yaşayanlar, ev hanımları, yaşlılar, gençler, çocuklar kullanılacak alan ve tesislerde benzer guruplar farklı sürelerde faydalanabilecek şekillerde oluşturulacaktır.

-Her kesimden rekreasyon aktivitelerinde bulunabilmesi birden fazla kullanışlı tesislerin belediyenin yardımları ile mahallelere ve kırsal kesimlere yayılmasının çabaları sürecektir.(DPT, 1995).

Okuldaki eğitimin ve sportif aktivitelerin önemi yükseltilecek bu hedef doğrultusunda okullarımızda sportif faaliyetler artırılıp beden eğitimi ders saatleri yükseltilecek devletin yanı sıra şahsi sektörler tarafınca da tesisler yapılıp teşvikler artırılabilecektir şehir planlaması yapılırken spor alanları ve yeşil sahalar yapılmasına destek verilecek amatör spor dallarına teşvikler yükseltilecektir 1982 senesinde kabul görülen Türkiye cumhuriyeti anayasası 59 ve 58 maddelerince de “Devlet gençleri alkol düşkünlüğünden, kötü alışkanlıklardan ve cehaletten kurtarmak için gerekli tedbirleri alır.” “Devlet her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını

geliştirecek tedbirleri alır ve sporun kitlelere yaygınlaşmasını teşvik eder.” “Devlet başarılı sporcuyu korur.” (Gazali..) şeklindedir.

Hareketli, atılgan ve idealist sıfatlarıyla dikkat toplayan sosyalist örgüt olacak genç tabaka toplumsal geleceğin değerli göstergesidir. Toplumların geleceği olan gençlik grubunun yetiştirilmesinde onları, kendi istekleri, ihtiyaçları ve toplumsal olaylardan soyutlamamak gerekir. Çünkü, insana, maddeye ve olaylara çok boyutlu, sosyolojik bütünlük açısından bakmadan ve ayrıca toplumu işleyen bir mekanizma, dönen bir çark olarak hesaba katmadan yapılacak değerlendirmeler, kısa sürede işlerliğini kaybetmektedir. Sosyal gerçek ile teorinin uyum sağlaması geçerli teklif ve çözümleri de beraberinde getirir (Erkal, 1982). Toplumların geleceğine ait varlığının devamına gençlerin iyi bir ortamda olgunlaşmaları ve onların da yetiştirecekleri iyi birer nesil olması mümkündür. (Dirican, 1993).

MATERYAL METOD

Bu çalışmanın evrenini 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı'nda Batman il merkezindeki liselerin 9. Sınıflarında okuyan 183' si erkek ve 209 kız olmak üzere toplam 392 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan çalışmanın amacı; Batman ilinde farklı lise türlerinde kayıtlı 9. Sınıf öğrencilerinin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ve boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumlarını ortaya koymak ve böylece ailelere, okul yönetimlerine ve gençlikle ilgili çalışma yürüten kurum ve kuruluşlara önerilerde bulunmaktır.

Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Tekniği

Araştırma modeli

Araştırmada, Batman ili merkezinde bulunan liselerin 9. Sınıfında kayıtlı bulunan öğrencilerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ve boş zamanlarını değerlendirmeye ilişkin tutumlarını ortaya koymak amacıyla nicel verilerin toplanması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Nicel veriler ilişkisel tarama modeli ile kullanılarak elde edilmiştir. İlişkisel tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1999: 77). Araştırmanın amacı, çok sayıda obje veya insana ilişkin bazı betimlemelerde bulunmaksa, tarama modeli en uygun modeldir (Balcı, 1995).

Araştırmanın tekniği, değişkenleri ve ölçme araçları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Araştırmanın değişkenleri ve ölçme araçları

Araştırma Tekniği	Bağımsız Değişkenler	Ölçme Araçları
<i>Nicel</i>	Cinsiyet	(3 alt boyut) a.Duyuşsal b.Bilişsel c.Davranışsal
	Okuduğu lise türü	
	Spor yapıp yapmadığı	
	Ailesinin ekonomik durumu	
	Annesinin öğrenim durumu	
	Babasının öğrenim durumu	
	Ailenin yaşadığı yer	
	Öğrencinin çalışıp çalışmadığı	
	Günlük boş zaman süresi	
	Boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri	

Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Batman il merkezindeki resmi liselerin 9. Sınıfında okuyan 409 öğrenci oluşturmaktadır. Evren ve örnekleme ait istatistikî bilgiler Tablo 'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Evren ve örnekleme ilişkin veriler

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Evren ve Örnekleme Dağılımları							
Lise Türleri	Erkek	Kız	Toplam	Evren %	Erkek (örneklem)	Kız (örneklem)	Toplam (örneklem)
Genel Akademik Liseler	3225	3535	6760	64,50	113	123	236
Mesleki Teknik Liseler	1211	1382	2593	24,74	43	48	91
İmam Hatip Liseleri	411	577	988	9,43	15	20	35
Özel Yetenek ile Öğrenci Alan Liseler	64	75	139	1,33	12	18	30
Toplam	4911	5569	10480	100,00	183,00	209,00	392

Tablo verileri incelendiğinde Batman il merkezindeki liselerin %64' ünün Genel Akademik Liseler, %24,74' ünün Mesleki Teknik Liseler, %9,43' ünün İmam Hatip Liseleri ve %1,33' nün Özel Yetenek İle Öğrenci Alan Liselerden oluştuğu görülebilir. Liselerin evrende temsil edildikleri oranda örnekleme de temsil edilmektedirler. Araştırma örnekleme alınan okullar, örneklemin temsil ediciliğini arttırmak üzere okulların türü ve öğrenci sayıları bakımından evrende bulundukları oranda araştırma örnekleme alınmıştır. Özel Yetenek ile Öğrenci Alan Liselerden özel durumlarından ve konu ile ilişkili olmalarından dolayı istatistiki değerlendirmeler yapabilmek için örnekleme daha fazla öğrenci alınmıştır. Araştırmanın örnekleme "oranlı küme örnekleme" yöntemi ile belirlenmiştir. Oranlı küme örneklemede, evren araştırma bulguları açısından önemli farklılıklar getirebileceği düşünülen değişken (ler) e göre alt evrenlere ayrılır. Ardından her bir alt evrenden, o alt evrenin bütün içindeki oranını yansıtacak şekilde küme seçilir (Karasar, 1999: 115). Evreni temsil edecek örneklem sayısı Cochran (1962) tarafından önerilen formül dikkate alınarak belirlenmiştir. Ayrıca, Krejcie & Morgan (1970) ve Gay (1996) tarafından önerilen tabloda da örneklem sayısının yeterli olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Özellikler” anketi ile Ragheb ve Beard (1982) tarafından geliştirilen “Leisure Attitude Scale: LAS” kullanılmıştır. “Boş Zaman Tutum Ölçeği” nin Akgül ve Gürbüz (2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış versiyonu kullanılmıştır (Ek:1). Çalışmada ölçek ayrıca faktör analizine tabii tutulmamış Akgül ve Gürbüz (2010) tarafından belirlenen faktörler referans alınarak çalışma yürütülmüştür. Boş Zaman Tutum Ölçeği, (1) bilişsel (2) duyuşsal (3) davranışsal olmak üzere 12’şer maddeden oluşan 3 alt boyuttan meydana gelmektedir. Ölçek toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. 5’li Likert tipi olan ölçekte ifadeler; Kesinlikle Katılmıyorum – Katılmıyorum – Kararsızım – Katılıyorum – Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçekten en az 36 puan ve en fazla 180 puan alınabilmektedir. Ölçeğin alt boyutlarının güvenirlik katsayıları (Cronbah Alfa) .81 ile .92 arasında değişmektedir (Akgül ve Gürbüz, 2010). Aynı ölçek Akyüz (2015) tarafından uygulanmış ve iç tutarlılık katsayıları alt boyutlar bazında .83 ile .87 arasında olduğu ve ölçeğin toplam güvenirlik katsayısının ise .92 olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da ölçeğin Cronbah Alfa katsayısı, bilişsel alt boyut için .85, duyuşsal ve davranışsal alt boyutlar için .86 olarak ölçülürken; ölçeğin geneli için güvenirlik katsayısının .93 olduğu bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının yüksek olması ölçekte bulunan maddelerin bir biri ile tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini değerlendirmeyi hedefleyen maddelerden oluştuğunu göstermektedir (Çelik, 2014).

Veri toplama araçlarının uygulanması

Veri toplama araçlarının uygulanması için Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne başvurularak gerekli onay alınmış ve uygulamaya başlanmıştır. Ölçeklerin okullara ulaştırılması, uygulanması ve geri dönüşlerin sağlanması araştırmacı tarafından yapılmıştır.

İstatiksel Analiz

Verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın verileri normal dağılım gösterdiği için, iki alt kategorili değişkenlerde İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi (t test) ; üç ya da daha fazla kategorili değişkenlerde Tek Yönlü Varyans Analizi (Oneway Anova) testi yapılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi Testi sonucunda, grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık çıkmış ise farklılığın hangi grubun ortalamasından kaynaklandığını bulmak amacıyla Tukey Testi analizi yapılmıştır (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 1995: 59, 76, 95, 185).

BULGULAR

Tablo 3.1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumlarının farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t testi sonuçları

Alt Boyutlar		N	$\bar{X}$	SS	SD	t	P
Bilişsel	Kadın	193	3.8333	.82469	407	,783	2,90
	Erkek	216	3.8129	.67610			
Duyuşsal	Kadın	193	3.6995	.86251	406	,810	8,08
	Erkek	215	3.6810	.68483			
Davranışsal	Kadın	192	3.4418	.90729	406	,268	3,45
	Erkek	216	3.3480	.79998			

p>0.05 Fark önemsiz

Tablo verileri incelendiğinde, öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alt boyutlardaki tutumlarının cinsiyetleri açısından farklılık göstermediği görülebilir (p>0,05).

Tablo 3.2. Öğrencilerinin okudukları lise türüne göre boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumları açısından farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi testi sonuçları

Varyans Kaynağı		KT	SD	KO	F	P
Duyussal	G.A	5.297	3	1.766	3.198	.023*
	G.İ	223.607	405	.552		
	Toplam	228.904	408			
Bilissel	G.A	2.242	3	.747	1.253	.290
	G.İ	240.992	404	.597		
	Toplam	243.234	407			
Davranışsal	G.A	.615	3	.205	.281	.839
	G.İ	295.098	404	.730		
	Toplam	295.713	407			

*P<0.05 Fark önemli

Tabloda sunulan veriler incelendiğinde öğrencilerin okudukları lise türünün onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda farklılık göstermediği (p>0,05), öte yandan duyuşsal alt boyutta ise bir farklılığın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır (p<0,05). Farkın hangi grubun ortalamasından kaynaklandığını ortaya çıkarmak için yapılan Tukey testi sonuçları Tablo 3.3' te sunulmaktadır.

Tablo 3.3. Öğrencilerin okudukları lise türünün onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumlarının hangi grubun ortalamasından kaynaklandığına ilişkin Tukey testi sonuçları

Lise Türü		1	2	3	4	X
Genel Akademik	1				*	3,86
Mesleki Teknik Eğitim	2					3,76
İmam Hatip	3				*	3,89
Özel Yetenek	4					3,45

Tablo verileri incelendiğinde, duyuşsal alt boyutta en yüksek aritmetik ortalamaya sahip öğrencilerin imam hatip liseleri ile genel akademik liselerde okuyan öğrenciler olduğu, en düşük aritmetik ortalamaya ise spor lisesinde okuyan öğrencilerin olduğu görülmektedir. Spor lisesinde okuyan öğrenciler ile genel akademik ve imam hatip liselerinde okuyan öğrenciler arasında duyuşsal alt boyutta fark bulunmaktadır. Mesleki teknik liselerde okuyan öğrenciler ile diğer hiçbir grup arasında ise istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 3.4. Öğrencilerinin aktif bir spor yapıp yapmamalarının boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumları açısından farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t testi sonuçları

Alt Boyutlar	Aktif Spor	N	X	SS	SD	t	P
Bilişsel	Evet	209	3.8668	.72915	407	1.22	,22
	Hayır	200	3.7763	.76834			
Duyuşsal	Evet	209	3.7667	.76257	406	2.07	,03*
	Hayır	199	3.6089	.77765			
Davranışsal	Evet	208	3.4952	.86010	406	2,50	,01*
	Hayır	200	3.2850	.83297			

* $P<0.05$ Fark önemli

Tablo verileri incelendiğinde, aktif bir spor ile uğraşan öğrenciler ile uğraşmayanların tutumlarının bilişsel alt boyutta farklılık göstermediği ($P>0.05$), öte yandan duyuşsal ve davranışsal alt boyutlarda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($P<0.05$). Diğer bir ifade ile aktif bir spor ile uğraşan öğrenciler duyuşsal ve davranışsal açıdan boş zamanlarını değerlendirme konusunda daha olumlu tutumlara sahiptirler denebilir.

Tablo 3.5. Öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik durumunun onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisine ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Varyans Kaynağı		KT	SD	KO	F	P
Duyussal	G.A	5.605	9	.623	1.113	.352
	G.İ	223.299	399	.560		
	Toplam	228.904	408			
Bilişsel	G.A	8.838	9	.982	1.667	.095
	G.İ	234.396	398	.589		
	Toplam	243.234	407			
Davranışsal	G.A	11.043	9	1.227	1.716	.084
	G.İ	284.670	398	.715		
	Toplam	295.713	407			

$p>0.05$ Fark önemli değil

Tablo verileri incelendiğinde, öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik durumlarının onların boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumları açısından farklılık göstermediği söylenebilir. Diğer bir ifade ile zengin veya fakir ailelerden gelen öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 3.6. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumunun öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumlarına etkisine ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Varyans Kaynağı		KT	SD	KO	F	P
Duyusal	G.A	4.175	7	.596	1.064	.386
	G.İ	224.728	401	.560		
	Toplam	228.904	408			
Bilişsel	G.A	7.508	7	1.073	1.820	.082
	G.İ	235.726	400	.589		
	Toplam	243.234	407			
Davranışsal	G.A	9.450	7	1.350	1.886	.070
	G.İ	286.264	400	.716		
	Toplam	295.713	407			

$p>0.05$ Fark önemli değil

Tablo verileri incelendiğinde, öğrencilerinin annelerinin eğitim durumunun onların boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumları açısından anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 3.7. Öğrencilerin babalarının eğitim durumunun öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları üzerinde etkisi olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi testi

Varyans Kaynağı		KT	SD	KO	F	P
Duyusal	G.A	1.523	7	.218	.384	.912
	G.İ	227.381	401	.567		
	Toplam	228.904	408			
Bilişsel	G.A	1.183	7	.169	.279	.962
	G.İ	242.051	400	.605		
	Toplam	243.234	407			
Davranışsal	G.A	14.205	7	2.029	2.884	.006*
	G.İ	281.508	400	.704		
	Toplam	295.713	407			

* $P<0.05$ Fark önemli

Tablo verileri incelendiğinde babaların eğitim durumunun öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları üzerinde duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarda önemli değil iken, davranışsal alt boyutta önemli olduğu görülmektedir. Davranışsal alt boyutta

görülen bu farklılığın hangi grubun ortalamasından kaynaklandığını bulmak için yapılan Tukey testi sonuçları Tablo 3.8’ de sunulmaktadır.

Tablo 3.8. Baba eğitim durumuna göre öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları arasındaki farkı gösteren Tukey testi sonuçları

Lise Türü	1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$
Okur yazar değil	1							3.00
Okur yazar	2							3.07
İlkokul	3	*	*					3.64
Ortaokul	4							3.33
Lise	5							3.42
Ön lisans/lisans	6							3.40
Lisansüstü	7							3.51

Tablo verileri incelendiğinde, davranışsal alt boyutta en yüksek aritmetik ortalamaya babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin $\bar{X}$ 3,64 sahip olduğu ve bu öğrenciler ile babası okur yazar olmayan ve okuryazar olan iki grup ile farklılaştığı görülmektedir. Öte yandan diğer gruplar arasında herhangi bir fark bulunmamıştır.

Tablo 3.9. Öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yerin onların boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi testi

Varyans Kaynağı		KT	SD	KO	F	P
Duyussal	G.A	1.955	3	.652	1.161	.324
	G.İ	226.830	404	.561		
	Toplam	228.785	407			
Bilişsel	G.A	2.431	3	.810	1.358	.255
	G.İ	240.488	403	.597		
	Toplam	242.919	406			
Davranışsal	G.A	3.993	3	1.331	1.841	.139
	G.İ	291.350	403	.723		
	Toplam	295.343	406			

p>0.05 Fark önemli değil

Tablo verileri incelendiğinde öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yerin (il merkezi, ilçe, kasaba veya köy) öğrencilerin boş zaman etkinliklerine ilişkin tutumları üzerinde anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 3.10. Öğrencilerin herhangi bir işte çalışıp çalışmamalarının onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisine ilişkin tek yönlü varyans analizi testi

Varyans Kaynağı		KT	SD	KO	F	P
Duyussal	G.A	.672	3	.224	.396	.756
	G.İ	228.113	404	.565		

	Toplam	228.785	407			
Bilişsel	G.A	2.532	3	.844	1.415	.238
	G.İ	240.387	403	.596		
	Toplam	242.919	406			
Davranışsal	G.A	1.918	3	.639	.878	.452
	G.İ	293.425	403	.728		
	Toplam	295.343	406			

p>0.05 Fark önemli değil

Tablo verileri incelendiğinde öğrencilerin herhangi bir işte çalışıp çalışmamalarının onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 3.11. Öğrencilerin sahip olduğu günlük boş zaman sürelerinin onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumlarına etkisine ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları

Varyans Kaynağı		KT	SD	KO	F	P
Duyusal	G.A	7.802	5	1.560	2.839	.016*
	G.İ	220.983	402	.550		
	Toplam	228.785	407			
Bilişsel	G.A	8.231	5	1.646	2.813	.016*
	G.İ	234.689	401	.585		
	Toplam	242.919	406			
Davranışsal	G.A	3.820	5	.764	1.051	.387
	G.İ	291.522	401	.727		
	Toplam	295.343	406			

*P<0.05 Fark önemli

Tablo verileri incelendiğinde, öğrencilerin sahip olduğu boş zaman süresinin onların boş zamanları değerlendirmelerine ilişkin tutumları üzerinde duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarda önemli olduğu, öte yandan davranışsal alt boyutta ise önemli olmadığı görülmektedir. Farkın hangi grupların ortalamasından kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçları Tablo 3.12’ de sunulmaktadır.

Tablo 3.12. Öğrencilerin günlük boş zamanlarına göre boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları arasındaki farkı gösteren Tukey testi sonuçları

Lise Türü	1	2	3	4	5	$\bar{X}$ (Duyuşsal)	$\bar{X}$ (Bilişssel)
Hiç yok	1					3.66	3.5

1-2 saatten az	2			4.03	3.94
1-2 saat	3			3.79	3.67
3-4 saat	4			3.89	3.73
6 saat	5	*	*	3.81	3.67

Tablo verileri incelendiğinde öğrencilerin günlük boş zaman sürelerinin onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumlarından duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarda farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Günlük 1-2 saatten az ve 3-4 saat boş zamanı olan öğrencilerin her iki alt boyutta da günlük 6 saat boş zamanı olan öğrencilere aritmetik ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile daha az boş zamanı olan öğrenciler, daha fazla boş zamanı olan öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamaya sahiptirler denebilir.

TARTIŞMA

Çalışmamız sonuçlarına baktığımızda; öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alt boyutlardaki tutumlarının cinsiyetleri açısından farklılık göstermediği saptanmıştır. Ardahan ve Yerlisu Lapa (2010)'nın üniversite cinsiyete ve gelire göre incelenmesi adlı çalışmalarında öğrencilerin gelir düzeyleri arttıkça boş zaman tatmin düzeylerinin de arttığını tespit etmişlerdir.

Karaküçük ve Gürbüz (2007)'ün yaptığı çalışmada ise; rekreasyon etkinliklerine iştirak engelleri alt boyutlarından maddiyat ve bilgi alt boyutları ile cinsiyet değişkeni münasebetinde farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılığın sebebinin kadınlardan olduğu saptanmıştır. Yapılmış olan başka bir çalışmada ise; cinsiyetin rekreasyon faaliyetlerine iştirakında önemli bir etkisi olduğu saptanmıştır (Alexandris ve Carroll, 1997). Ayrıca Culp (1988)'ta sosyal etki olarak mühim bir yeri olan cinsiyetin, rekreasyon faaliyetlerine engel teşkil eden değişkenlerin en önemlisi olduğunu belirtmiştir.

Ankara'daki üniversite talebelerinin serbest zaman faaliyetlerine iştirak'ının araştırılması adlı çalışmada; bayların bayanlara oranla daha fazla rekreasyon faaliyetlerine katıldıkları saptanmıştır. (Balcı, 2003). Rekreasyon faaliyetlerine iştirak'ın cinsiyet değişkenine göre incelendiği bir çalışmada da, bayanların erkeklerden daha az rekreasyon faaliyetlerine katılım sağladıkları gözlenmiştir. (Karaküçük ve Gürbüz, 2007).

Ayrıca yapılan başka bir çalışmada; Özşaker (2012)'nin Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada kişilerin rekreasyon faaliyetlerine katılamama sebepleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile aktif olarak spor yapma durumu arasındaki münasebet gözlemlendiğinde, aktif spor yapan öğrencilerin % 91.6'sını baylar, %8.4'ünü de bayanlar oluşturmaktadır.

Aktif olarak spor etkinliklerine katılmadaki dağılıma bakıldığında erkek ve kadın öğrenciler arasında net bir farklılaşmanın olduğu araştırma sonuçlarına göre söylenebilir (Deniz ve Yıldırım; 2006). Ayrıca kadının sosyal statüsü, sosyal kurallar ve geleneksel

nedenler onun spor etkinliklerine katılımına etki etmektedir. Kadınların spora katılımı düşünüldüğünde bunun topluluktan topluluğa değiştiğini söyleyebiliriz. Gelişim seviyesi farklı olan toplumlarda gelişmiş olan ülkelerde kadının spora katılımının çok daha fazla olduğunu görebiliriz (Ergen ve Açıkkada, 1985).

Yaptığımız çalışma sonucunda; öğrencilerin okudukları lise türünün onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda farklılık göstermediği, öte yandan duyuşsal alt boyutta ise bir farklılığın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Duyuşsal alt boyutta en yüksek aritmetik ortalamaya sahip öğrencilerin imam hatip liseleri ile genel akademik liselerde okuyan öğrenciler olduğu, en düşük aritmetik ortalamaya ise spor lisesinde okuyan öğrencilerin olduğu görülmektedir. Spor lisesinde okuyan öğrenciler ile genel akademik ve imam hatip liselerinde okuyan öğrenciler arasında duyuşsal alt boyutta fark bulunmaktadır. Mesleki teknik liselerde okuyan öğrenciler ile diğer hiçbir grup arasında ise istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır.

Ayrıca Hacettepe, Gazi, Ankara ve Orta Doğu Teknik Üniversiteleri Beden Eğitimi Spor Yüksekokulları ile Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımda sporun önem ve yerini tespit etmek, ayrıca serbest zamanı kullanma ile demografik özellikler arasındaki bağın tespitine yönelik 348 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada; öğrencilerin serbest vakit süreleri “3-5 saat” aralığında olduğu ve değişmekte olduğu bilinmektedir (Kızıltan, 2006).

Çalışmamızda; aktif bir spor ile uğraşan öğrenciler ile uğraşmayanların tutumlarının bilişsel alt boyutta farklılık göstermediği, öte yandan duyuşsal ve davranışsal alt boyutlarda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile aktif bir spor ile uğraşan öğrenciler duyuşsal ve davranışsal açıdan boş zamanlarını değerlendirme konusunda daha olumlu tutumlara sahiptirler denebilir. Yine sonuçlara baktığımızda öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik durumlarına göre incelediğimizde; onların boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumları açısından farklılık göstermediği söylenebilir.

Öğrencilerin gelir düzeylerinin arttıkça okuma sıklıklarının daha fazla olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada beden eğitimi ve spor bölümü talebelerinin aylık gelir miktarı ile kitap-gazete, dergi vb. yayınları için ayırdıkları para miktarı arasında

istatistiki ve anlamlı bir fark görülmektedir. Öğrencilerin aylık gelirleri ile kitaba ayrılan aylık harcama miktarı arasında doğru bir orantı vardır (Tel, 2007). Yapılan çalışmalar araştırmamızı destekler niteliktedir

Ailelerinin gelir düzeylerine bakıldığı zaman, % 24.9'u aile geliri 1000-1500 TL arasında, % 22.3'ü 2500 TL ve üzerinde, % 15.3'ü 2000-2500 TL arasında olduğu tespit edilmiştir. Kiper'in Namık Kemal Üniversitesi öğrencilerinin üzerinde yaptığı rekreasyonel eğilimlerin belirlenmesi ve taleplerin tespiti isimli çalışmasında gelir durumlarına bakıldığında 1000-1500 TL arasında geliri olanların % 28.2 ile en yüksek oranda olduğu görülmüştür. Çalışmanın araştırmamızla benzer çıkarımlar bulduğu söylenilebilir (Kiper, 2009).

Öğrenciler çoğunlukla ailelerinden kendilerine gelen parayla öğrenimlerini sürdürebilmektedirler. Bu ailelerin ekonomik refah seviyelerine bakıldığında, çoğunluğunun emeklilerden, işçilerden, memurlardan ve çiftçilerden oluşması, gelir seviyesinin düşük olmasından dolayı öğrencilere ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar maddi destek sunamamaktadırlar. Bundan dolayı öğrenciler bu sorunu giderebilmek için farklı yollara başvurmaktadırlar. kredi ve bursluluk sistemini yada part time çalışma gibi. Krediler öğrencilere kısmen yardımcı olmakla beraber, bu problemin tamamına çare olamamaktadır (Korkmaz, 2000). Serbest zamanların verimli bir şekilde kullanılmasının toplumsal birlikteliğin sağlanmasında etkili olurken, özellikle gençleri kötü alışkanlık ve davranışlardan uzaklaştırılabileceği ön görülmektedir (Tuncay, 2000; Özşaker, 2012).

Çalışmamızda anne baba eğitim durumlarına göre sonuçları incelediğimizde; öğrencilerinin annelerinin eğitim durumunun onların boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumları açısından anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır. Babaların eğitim durumunun öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları üzerinde ise; duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarda önemli değil iken, davranışsal alt boyutta önemli olduğu görülmektedir. Davranışsal alt boyutta en yüksek aritmetik ortalamaya babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin $\bar{x}=3,64$ sahip olduğu ve bu öğrenciler ile babası okur yazar olmayan ve okuryazar olan iki grup ile farklılaştığı görülmektedir. Öte yandan diğer gruplar arasında herhangi bir fark bulunmamıştır.

Yapılan bir çalışmada; öğrencilerin anne ve baba eğitim durumları ise, annelerin % 64 ünün ilkokul mezunu, babalarının ise % 50 sinin ilköğretimden mezun olduklarını görmekteyiz. Üniversiteden mezun babaların % 14.6, annelerin ise % 3.8 oranında olduğu, yine okur yazar olmayan annelerin babalara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum babaların eğitim düzeylerinin annelerden daha yüksek olduğunu, okuma ve yazmanın ülkemizin en büyük sorunlarından biri olduğunu göstermektedir. Günümüzde hala okur yazar olmayan ailelerin olması üzücü bir durumdur. Ailelerin eğitim seviyelerine baktığımızda çoğunun ilköğretim seviyesinde olduğu görülmektedir (Keskin ve Koraltan, 2010). Bu sonucun ülkemizde eğitime daha fazla önem verilmesi gerektiğini ortaya çıkarmış olduğu söylenebilir.

Nazik (1998)'in çalışmasında, ailelerin ekonomik refah seviyelerinin iyi olması aile fertlerinin değer yargılarının, yaşam kalitesinin, istek ve amaçlarına pozitif yönde etki ettiği sonucuna ulaşması Demir (1996)'in, ekonomik refah ile spora iştirak arasında olumlu bir bağ olduğunu bulması ve Mamak (2000)'in ekonomik refahı iyi seviyede olan ailelerde çocukların spora olan iştiraklarının daha çok olduğunu tespit etmesi bu çalışmanın bulgusunu destekler nitelik taşımaktadır (Görücü, 2001). Akademisyenlerin rekreatif faaliyetlere iştirak etmenin önündeki engeller gelir seviyesi değişkenine göre mukayesesinde tesis yetersizliği ve ulaşım dışındaki alt boyutlarda anlamlı farklılık saptanmamıştır (Sabancı, 2016).

Burton, Turrell ve Oldenburg (2003) yaptıkları araştırmada bireyin gelir düzeyinin rekreasyon aktivitelerine katılımda önemli bir etken olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada bireyin rekreasyon aktivitelerine katılımda maddi gelirin çok fazla önemli olmadığı gözükse de; Gratton'un 2000 yılında yaptığı araştırma neticesinde bireyin rekreasyon etkinliklerine katılımındaki en önemli faktörün maddi durumu olduğunu ifade etmiştir.

Çalışmamızda öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yerin (il merkezi, ilçe, kasaba veya köy) öğrencilerin boş zaman etkinliklerine ilişkin tutumları üzerinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Yine çalışmamız sonuçlarında; öğrencilerin herhangi bir işte çalışıp çalışmamalarının onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Bireylerin yaşadıkları yerleşim birimine göre ilçe ve köylerde yaşayan bireyler şehir merkezinde yaşayan bireylere göre bilgi eksikliğinden daha fazla etkilendikleri, yani yapılacak olan rekreasyon aktivitelerini nerden öğreneceğini bilmemek veya öğretecek kimsenin olmaması şehir merkezinde yaşayanlarda fazla engel oluşturmadığı görülmektedir. Dolayısıyla köy ve ilçelerde yaşayan bireylerin aktivitelere katılımda şehir merkezinde yaşayan bireylere göre daha bihaber oldukları söylenebilir. Arslan (2011) Üniversite Öğrencilerinin serbest Zaman Değerlendirme Tercihleri: Çankırı Karatekin Üniversitesi Örneği çalışmasında kentsel bölgede yaşayan öğrencilerin aşına oldukları rekreasyon alanlarından daha fazla yararlandıklarını bulgusuna varmıştır.

Yine çalışmamız sonucunda; öğrencilerin sahip olduğu boş zaman süresinin onların boş zamanları değerlendirmelerine ilişkin tutumları üzerinde duyuşsal ve bilişsel alt boyutlarda önemli olduğu, öte yandan davranışsal alt boyutta ise önemli olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin günlük boş zaman sürelerinin onların boş zaman faaliyetlerine ilişkin tutumlarında günlük 1-2 saatten az ve 3-4 saat boş zamanı olan öğrencilerin her iki alt boyutta da günlük 6 saat boş zamanı olan öğrencilere aritmetik ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile daha az boş zamanı olan öğrenciler, daha fazla boş zamanı olan öğrencilere göre daha yüksek aritmetik ortalamaya sahiptirler denebilir.

Çelik (2014) “Ankara Polis Koleji Öğrencilerinin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında polis koleji öğrencilerinin serbest vakit sürelerine göre serbest vakit tutumlarına yönelik bulgulara bakıldığında, duyuşsal davranışsal ve bilişsel alt boyutta anlamlı farklılıkların olmadığını tespit edilmiştir.

Çelik (2014) ayrıca polis koleji öğrencilerinin %13,3’ünün 0-2 saat, %41,6’sının 3-5 saat, %45,2’sinin ise 6 saat ve üzeri serbest süreye sahip olduğunu bulmuştur.

Yaptığımız çalışma ve literatürdeki çalışma sonuçlarını değerlendirdiğimizde öğrencilerin boş zaman tutumlarının değişkenlere göre farklılık gösterdiği ve bunda bireylerin aile yapıları, gelir durumu, cinsiyet ve okudukları lise türünün önemli bir etken olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

- Milli eğitim bakanlığının serbest zamanların daha etkili ve doğru kullanılabilmesi için serbest zaman konusunun müfredata dahil etmesi olumlu olacaktır.
- Okul idarelerinin okuldaki serbest zaman faaliyet alanlarının fiziki şartlarını düzeltip öğrencilerin hizmetine sunmaları gerekmektedir.
- Şehirdeki ilgili kurum ve kuruluşlar öncelikle ailelere yönelik serbest zamanı doğru kullanabilmelerine yönelikseminerler vermeleri olumlu bir serbest zaman değerlendirmesi olacaktır.
- Özellikle kırsal kesimdeki insanların serbest zamanı daha etkili kullanabilmelerine yönelik eğitimlerin verilmesi etkili olacaktır.
- Serbest zamanı doğru kullanan bireylerin daha sağlıklı ve sosyal uyumu olan ve topluma yararlı bireyler haline geldikleri serbest zaman faaliyetlerinin doğru kullanımı özellikle de toplumun genç bireylerini zararlı davranış ve alışkanlıklardan uzaklaştırılabileceği unutulmamalıdır.
- Bireylerin serbest zamanlarını kullanabilmeleri için gerekli okul ve çevresinde sivil insanların kullanabilmeleri için gerekli araç ve gereçlerin toplumun kullanacağı yerlere bırakılması hem çocuklar hem de fertler açısından olumlu etki sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akşit, N., Sanır, F., 1981, Zaman. Gençler İçin Genel Bilgi Ansiklopedisi, Serhat Dağıtım.
- Anhalt, L., 1994, Worksite Health Promotion Programs: Before and After President Clinton's proposed Health Care Reform, Research, Theory, and Practice. Wellness Perspectives; 10(4):13-26, 26-38.
- Alexandris, K. ve Carroll, B., 1997, Demographic differences in the perception of constraints on recreational sport participation results from a study in Greece. leisure studies 16,107,125.
- Ardahan, F., 2016, Her Yönüyle Rekreasyon. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Argın,Ş., 2003,Nostalji ile Ütopya Arasında, Birikim Yayınları, 28, 1. baskı, İstanbul
- Armağan, İ., 1981, Sporun Toplum Bilimsel Temelleri, Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yayınları, Yayın No: 4.
- Arslan, S., 2011, Serbest Zaman Kullanımı: Sıradan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Sistemli Serbest Zaman Etkinlikleri. Erzincan: Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, c.13, s.2.
- Aslan,LN.,1994,Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi. Doktora Tezi. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi. s 38.
- Aslan,S., 1996Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını;.
- Atmaca, Hasan., 1997, “Boş Zaman, Kütüphane Bağlamında Psikolojik ve Sosyolojik Açılardan Birey”, Türk Kütüphaneciliği, 11,s: 335.
- Aydın, A., 2009, Yurtta Kalan Öğrencilerin Turizm Faaliyetleri İçerisindeki Rekreasyonel Etkinliklere Katılımlarına İlişkin Görüşleri. (Lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Balcı,V., İlhan, A., 2006, Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi.
- Balcı, V., 2003, Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması. Ankara: Milli Eğitim Dergisi; s 158.
- Balcı, A., 1995, *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 72 TDFO Bilgisayar Yayıncılık, Ankar.
- Baltaş, A., Baltaş, Z., 1987, Başarılı ve Sağlıklı Olabilmek İçin Stresle Başa Çıkma Yolları. Remzi Kitapevi, 5. Baskı, İstanbul.
- Baltaş, A., Baltaş, Z., 1995, Stres ve Basa Çıkma Yolları. 14. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Başaran, İ.E., 1984, Eğitime Giriş. Ankara: Sevinç Matbaası; s 12.
- Binbaşıoğlu, C., 1991, Genel Öğretim Bilgisi. 6.Baskı. Ankara: s 242.

- Bozatay, H., 1998, "Devlet Memurlarının Rekreatif Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma (Çanakkale İli Uygulaması)", Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bed.Egt. ve Spor ABD., Y. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Bucher, A.C., 1972, Foundations of Physical Education. Sainth Louse: The C.U., Mosby Company.
- Can, H., 1992, Organizasyon ve Yönetim. Adım Yayıncılık,2. Baskı, Ankara.
- Canan, B., 1994, Vakti En İyi Değerlendirme Esasları. İslam'da Zaman Tanzimi, İstanbul.
- Celkan, H.Y., 1993, Eğitim Sosyolojisi. Erzurum; s 149.
- Chick, G.E., 1986, "Leisure, Labor and the Complexity of Culture: An Anthropological Prespective", Journal of Leisure research, Vol: 18, No:3, s:162.
- Cochran, W., 1962, *Sampling Techniques*, John Wiley Sons Inc., New York.
- Cordes, K.A., İbrahim, H.M., 1991, "Application İn Recreation & Leisure For Today and Future", Mosby Company, London, s: 262–268.
- Culp, R. H., 1998, "Adolescent Girls and Outdoor Recreation: A Case Study Examining Constraints and Effective Programming", Journal of Leisure Research, 30(3), 356-379.
- Çakırcıoğlu, H., 1998, Rekreasyon; Beden Eğitimi Dersi ve Diğer Dersler Açısından Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Durumu, Eğitsel Kollar ve Fonksiyonları. Yüksek Lisans.İstanbul:Marmara Üniversitesi; s 10–11.
- Çelebi, M., Özbey., S, Doğu, G., 2003, Yükseköğretim Kurumlarında Serbest Zaman Etkinlikleri Düzenleyen Öğrencilerin Grup Kararı Verme Sürecindeki Roller. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. sayı 7: s 37–44.
- Çelebi, N., 1991, Genç ve Kültürel Bütünleşme, Aile Araştırma Kurumu, Aile Yazıları 2. , Ankara.
- Çelik, Z., 2014, Ankara Polis Koleji Öğrencilerinin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi), Ankara Gazi Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çoruh, Y., Karaküçük, S., 2014, Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Rekreatyonel Eğilimleri Ve Rekreatyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler. International Journal of Science Culture and Sport. Special Issue 1. S.854-862.
- Demir, C., Çevirgen, A., 2006, Turizm ve Çevre Yönetimi: Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı,Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Deniz ,A., Yıldırım, E., 2006, Üniversite Öğrencilerinin Spora Bakış Açıları ve Spor Yapma Durumu.
- Dirican, R., Bilgel ,N., 1993, Toplum Sağlığı. Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.
- Doll- Teper,G., 2004,Sport and Leasure in Scholls-A European, Perspective on InnovationDevelopments. International Conference on Lesure,

- Tourism & Sport- Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March. Germany; s 83.
- Dpt ,1995, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü.
- Dumazedier, J., Towards, A., 1967, Society Of Leisure. New York: The Free Pres; s 63-113. Ekici, S., 1997, Yükseköğretim Gençliğinin Serbest Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılımları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Ankara,
- Elias, N., 2000., Zaman Üzerine. (Çev: Veysel Atayman), Ayrıntı Yay., İstanbul.
- Erdemli, A., 2002, “Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi”, E Yayınları, İstanbul, s: 31.
- Ergen, E., Açıkada, C., 1985, Kadın ve Spor. Bilim ve Teknik, Sayı:214.
- Erkal, M., 1982, Sosyolojik Açidan Spor. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Erkal, M., 1983, “Sosyoloji”, İstanbul .
- Erkal, M., 1986, Sosyolojik Açidan Spor. (MEGSB Yay. No:30), Ankara.
- Ertürk, S., 1972, Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Yelken tepe Yayını No:4; s 7.
- Fialova, L. S., 2004, Port and Leasure Activities in Scholl. International Conference on Lesure, Tourism & Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18- 21 March. Germany; s 127.
- Finn, C., 2000, From The Pedagogue of Recreation to Teacher’s Assistant. Scandinavian Journal of Education Research Vol 44. Issue 2. Sweden: s 207.
- Gay, L. R., 1996, *Educational Research: Competencies for Analysis and Application*, (Fifth Ed.), Prentice-Hall Inc.
- Gençay, S., Gencay, A., Marangoz, İ., Tekerek, M., 2003, Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Aktivite Programına Katılımını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Sütçü İmam Üniversitesi Örneği. Ankara: Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu: Türk Hava Kurumu Basımı; 21–22 Mayıs s 96.
- Godbey, G.,1997, Leisure and Leisure Services in 21st century. Venture Pupliching, s.:168- 169.
- Gönen, E., Bayraktar, M., 1988, Ev İdaresi II, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, (1058), Ankara.
- Görücü, A., 2001, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Okuyan Öğrencilerin Aktif Spor Yapma Durumlarının Belirlenmesi.
- Gratton, C., 2000, Economics Of Sport And Recreation. London. U.K. Sport Pres.
- G.s.g.m., 1990, Kalkınma Planlarında Spor, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Güvenç, B., 1972, İnsan ve Kültür. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1972. s 132.
- Çamlıyer, H., 1992, Spor ve Serbest Zaman Etkinliği, Ankara, Milli Eğitim Basım Evi, s.63.

- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. & Dinç, Y., 2003, Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimim, Edit, A. Gökdeniz, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hunnicut, B., 1984, "The End of Shorter Hours", Labor Review (Vol 3), s.: 373-374.
- Hurrelmann, K., 1988, Social Structure and Personality Development. Cambridge University Press. Cambridge.
- İnan, M. A., 1989, Toplum İdeoloji Gençlik. Ankara: Gündoğan Yayınları; s 169.
- Karaküçük, S., 2001, Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S., 2005, Rekreasyon Boş zamanı Değerlendirme, 6. Baskı, Gazi kitabevi, Ankara.
- Karaküçük, S. , Ekenci G. , 1995, Okulların Boş Zamanları Değerlendirme (Rekreasyon) Eğitimindeki Rolü. Milli Eğitim Dergisi; 128: 62-66.
- Karaküçük, S., ve Gürbüz, B., 2007, Rekreasyon ve kentlileşme. Ankara Gazi. Kitabevi.
- Karasar, N., 1996, Araştırmalarda Rapor Hazırlama (8.Baskı), 3A Araştırma, Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti. , Ankara.
- Karasar, N., 1999, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kaya, S., 2003, Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi Ve Etkinliklerin Sosyalleşmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı. Ankara
- Keskin, N., Koraltan, A., 2010, Pamukkale Üniversitesi Buldan MYO Öğrenci Profili.
- Kılbaş, Köktaş, Ş., 2004, Rekreasyon, 3. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara.
- Kılbaş, Ş., 2001, Rekreasyon ve Boş Zamanları Değerlendirme, Anaca Yayınları, "1.Baskı" Adana, "s: 14-20".
- Kızıltan, T., 2006, Hava Harp Okulu Komutanlığı Personelinin Sportif Rekreatif Alışkanlıklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Kiper, T., 2009, Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi (Tekirdağ) Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilim ve Taleplerinin Belirlenmesi. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. 6(2).
- Kongar, E., 1979, Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. İstanbul. Remzi Kitabevi; s 34-35.
- Korkmaz, A., 2000, Yüksek Öğretim Gençliğinin Problemleri.
- Kosher, R., 2002, History of Leisure, Berg-Oxford International Publishers.
- Köknel, Ö., 1985, Gençlik Çağında kız-bay Arkadaşlığı. Gençlik Yılı Konferansı; İstanbul, S 22.
- Köknel, Ö., 1970, Toplumda Bugünün Gençliği. Bozak Matbaası. İstanbul.
- Köknel, Ö., 1979, Cumhuriyet Gençleri Ve Sorunları. Cem Yayınevi. İstanbul.
- Kraus, R.G., 1977, "Recreation Today, Program, Planning and Leadership", Goodyear Publishing Company, Inc., Santa Monica, California, s:182-186.
- Krejcie, R.V., Morgan, D. W. 1970, Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Mackenzie, R. A. 1985, Zaman Tuzağı, Zamanı Nasıl Denetlersiniz. İlgı Y., İstanbul.

- McClean, D. D., Hurd, A. R., Rogers, N. B., 2008, Kraus' Early History of Recreation and Leisure in Modern Society. Jones and Barlett Publishers. 8th Ed. USA, s.:66-67.
- Nock, S. L., 1987, Sociology Of The Family. Prentice Hall Inc.N.J.
- Önal, A., 2007, Ev Hanımlarının Rekreatif Faaliyetlerine Katılımlarının Ve Beklentilerinin Tespiti, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özdağ, S., 1996, Yerel Yönetimlerde (Belediyelerde) Rekreatif Etkinliklerin Yeri ve Önemi Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s.131.
- Özşaker, M., 2012, Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılamama Nedenleri Üzerine Bir
- İnceleme. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi. s.126-131.
- Öztürk, F., 1998, Toplumsal Boyutlarıyla Spor. Ankara: Bağırhan Yayınevi. S 62–81.
- Russell RV, Frances KS. (1996). Leisure as Burden: Sudanese Refugee Women. Journal of Leisure Research,28(2),108-121.
- Kılbaş, S., 1994, Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme, Adana, Çukurova Ün. Basımevi: 41.
- Sayın, O., 1987, Toplumun İşleyişini ve Değişimini Belirleyen Toplumsal Eylemin Özü. Sosyoloji Dergisi, No 1: s 11.
- Seçkin, H., 1996, Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Kol Çalışmalarının Boş Zaman Değerlendirmesine Katkıları (İzmir Örneği). Doktora. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi.
- Suiçmez, H., 2000, "Türkiye Ve İngiltere'deki Sportif Rekreatif, Yöneticilerinin Karakteristik Özellikleri",Doktora Tezi,Karadeniz Teknik Üniv. SBE, s.74.
- Tam, M., 1981, Toplum Bilime Giriş. Ankara: A.Ü.E.B. Fak. Yayını, s 147.
- Tel, M., 2007, Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Etkinlikleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Doğu Anadolu Örneği, Doktora Tezi Elazığ.
- Tezcan, M., 1991, Gençlik Sosyolojisi Yazıları. Gündoğan Yayın, Ankara. Tezcan, M., 1997, Hobi (Hobby) Nedir? Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı:111
- Tezcan, M., 1994, Boş Zamanları Değerlendirme Sosyolojisi. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Tezcan, M.,1993, Boş Zamanlar Sosyolojisi. Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Torkildsen, G., 1999, Leisure and Recreation Management. 4th Edition. London: E & FN Spon Pres, s: 72–73.
- Tuncay, S., 2000, Türkiye'de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1(1). 244 -251
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 1982, TDK Yayını, Ankara, s.884.

Ünver, Ö., Tolan, B., Bulut, İ., Dağdaş, C., 1986, 12-24 Yaş Gençlerinin Sosyo-

- Ekonomik Sorunları, Editör.Nirun N, Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Matbaası, Ankara, s.237.
- Weston, S. A., 1996, Commercial Recreation and Tourism, An Introduction to Business Oriented Recreation, USA: Brown & Benchmark Publishers.
- Wilson, J., 1980, Sociology of Leisure. Annual Review of Sociology Vol.6; s 28 Yavuzer, H., 1999, Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yetim, A., 2000, Sosyoloji ve Spor. Ankara: Topkar Matbaacılık; s 48.
- YılmazD. Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Kol Çalışmalarının Boş Zaman Değerlendirmesine Katkıları. Doktora. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi; 1996.
- Yörükoğlu, A., 1980, “Çocuk Ruh Sağlığı”, 3.Baskı, T.İ.B. Kültür Yay. Ankara, s: 5.
- Zorba, E., 2000, Kartal, R. “Sağlığımız ve Egzersiz”,s: 7–10.
- Zülal, A., 2002, “Sağlık İçin Hareket Edin”, Bilim ve Teknik Dergisi, Ağustos, s: 72–75

EKLER:

KİŞİSEL BİLGİLER VE GENEL SORULAR

Elinizdeki anket formu, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı'nda "Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Batman İli Örneği" adlı yüksek lisans tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Ankete vereceğiniz yanıtlar sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır, adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Desteğiniz ve katkınız için teşekkür ederim.

Mehmet BAKAY

Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz? Erkek () Kadın ()

Okuduğunuz lise?

Aktif olarak yaptığınız bir spor var mı?

Evet () Hayır ()

Ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok yoksul () Yoksul () Orta () Zengin () Çok zengin ()

Annenizin öğrenim durumu nedir?

Okur yazar değil () Okur-yazar () İlkokul () Orta okul ()

Lise () Yüksekokul/Üniversite () Lisansüstü(Yüksek lisans/Doktora) ()

Babanızın öğrenim durumu nedir?

Okur yazar değil () Okur-yazar () İlkokul () Orta okul ()

Lise () Yüksekokul/Üniversite () Lisansüstü(Yüksek lisans/Doktora) ()

Aileniz nerede yaşamaktadır?

İl merkezi () İlçe () Kasaba () Köy ()

Gelir getirici bir işte çalışıyor musunuz?

Çalışmıyorum () Yalnız yaz tatilinde çalışıyorum ()

Hafta sonu veya yarım gün çalışıyorum ()

Kısmen kendi işimde çalışıyorum () Tam gün çalışıyorum ()

Günlük boş zaman süreniz ne kadardır?

Hiç yok () 1-2 saatten az () 1-2 saat () 3-4 saat ()

5-6 saat () 7 saat ve daha fazla ()

10. Boş zamanlarınızı genellikle nasıl değerlendiriyorsunuz?

() Dinleniyorum

() Bilgisayar oyunları oynuyorum

() Sosyal medyada zaman geçiriyorum (facebook, intagram vb)

() Spor yapıyorum

() Diğer.....

BOŞ ZAMAN TUTUM ÖLÇEĞİ

					Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum				
1	2	3	4	5				
Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak zamanı akıllıca kullanmaktır								
Boş zaman aktiviteleri bireyler ve toplum için faydalıdır								
İnsanlar çoğunlukla arkadaşlık ilişkilerini boş zamanlarında geliştirirler								
Boş zaman aktiviteleri sağlığa katkı sağlar								
Boş zaman aktiviteleri mutluluğu artırır								
Boş zaman çalışma verimini artırır								
Boş zaman aktiviteleri enerjiyi yenilemeye yardımcı olur								
Boş zaman aktiviteleri kişisel gelişim için bir araç olabilir								
Boş zaman aktiviteleri bireylerin rahatlamasına yardımcı olur								
İnsanlar boş zaman aktivitelerine ihtiyaç duyar								
Boş zaman aktiviteleri sosyal ilişkiler için iyi bir fırsattır								
Boş zaman aktiviteleri önemlidir								
Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olduğumda zaman çok çabuk geçiyor								
Boş zaman aktivitelerim bana keyif veriyor								
Boş zaman aktivitelerime değer veririm								
Boş zamanım boyunca kendim olabiliyorum								
Boş zaman aktivitelerim bana zevkli deneyimler sağlar								
Boş zamanın benim için iyi olduğunu hissediyorum								
Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmaktan hoşlanıyorum								
Boş zaman aktivitelerim canlandırıcıdır								
Boş zaman aktiviteleri ile sık sık meşgul olmanın uygun olduğunu düşünüyorum								
Boş zaman aktiviteleri için harcadığım zamanın boşa geçmediğini hissediyorum								
Boş zaman aktivitelerinden hoşlanıyorum								

Boş zaman aktiviteleri dikkatimin tamamını alıyor					
Boş zaman aktivitelerine sık sık katılıyorum					
İmkanım olsa bu boş zaman aktiviteleri için harcadığım zaman miktarını artırırım					
Gelir durumum müsaade ettiği ölçüde boş zaman aktivitelerimde kullanmak üzere araç gereç satın alırım					
Zamanın ve param yetse daha yeni boş zaman aktivitelerine katılıyorum					
Boş zaman aktivitelerimde daha yeterli olabilmek için önemli derecede zaman ve efor Harcarım					
Seçme şansım olsa boş zaman ihtiyaçlarını karşılayan bir şehir ya da çevrede yaşarım					
Plansız bile olsa bazı boş zaman aktivitelerine katılıyorum					
Boş zaman aktivitelerini daha iyi yapabilmek için bir seminer ya da kursa katılabilirim					
Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak için boş zamanımın artması gerektiğini düşünüyorum					
Meşgulken bile boş zaman aktivitelerine katılıyorum					
Boş zaman aktivitelerine yönelik eğitim ve ön hazırlık için zaman harcayabilirim					
Diğer aktiviteler arasında boş zamanıma yüksek öncelik tanırım					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Mehmet BAKAY

Uyruğu: T.C

Doğum Yeri ve Tarihi: Gercüş 1976

Telefon No: 5533934016

E-mail: mehmetbakay76@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Bitirme Yılı

Lise: Gercüş Lisesi

1994

Lisans: Dicle Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği 2001

Yüksek Lisans: Batman Üniversitesi Rekreasyon Anabilim

2018

Doktora:

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl

Kurum

Görevi

2001-2018

Milli Eğitim Bakanlığı

Beden Eğitimi Öğretmeni

1996-2009

Profesyonel Futbolculuk Deneyimi